

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva looduskaitseala kaitsekorda ja laiendatakse kaitstavat ala Siiksaare-Oessaare hoiuala arvelt.

Laidevahe looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) asub Saare maakonnas Rannaküla, Nässuma, Sandla, Iilaste, Tõlluste, Metsaküla, Matsiranna, Väljaküla, Väljamõisa, Oessaare, Siiksaare, ja Turja külas.

Laidevahe looduskaitseala võeti kaitse alla Vabariigi Valitsuse 5. novembri 2002. a määrusega nr 334 „Laidevahe looduskaitseala kaitse alla võtmine ja Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskiri”, ning Siiksaare-Oessaare hoiuala võeti kaitse alla Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni kehtestatakse looduskaitseseaduse alusel uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitseala piirneva hoiuala võrra, muudetakse tzoneeringut, korrigeeritakse piire ning kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduskaitseala kaitsekorda, laiendatakse kaitstavat ala eelkõige piirneva hoiuala võrra ja kehtestatakse loodava looduskaitseala kaitse-eeskiri, millega hakkab kehtima aladel ühtne kaitsekord. Kaitse-eesmärke ja kaitsekorda muudetakse peamiselt selleks, et tagada alal asuva märgala kompleksi, mille moodustavad mere-, ranniku-, niidu-, soo- ja metsakooslused ning alal leiduvad liigid, säilimine ja tõhusam kaitse. Lisaks sellele on sarnast kaitsekorda nõudvate kõrvuti asetsevate alade kaitse ühe alana otstarbekam ja õiguslikult selgem. Moodustatav kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Siiksaare-Oessaare loodusala ja Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna spetsialist Mirjam Vaan (tel 472 4729, e-post mirjam.vaan@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 56939110, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee), eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee), Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), eksperdihinnangu on andnud Marika Kose, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta Laidevahe lahte, saarestikku ja jäänukjärvi, rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatus-, pesitsus- ja sulgimispaiku, looduslikke ja poollooduslikke kooslusi, kaitsealuseid liike ning nende elupaiku.

Kaitstakse elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) (edaspidi *loodusdirektiiv*) nimetab I lisas. Need on veealused liivamadalad (1110 – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale, kusjuures tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), lood (alvarid – 6280*), sinihelmikakooslused (6410), niiskuselembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupugu niidud (6510), puisniidud (6530*), liigirikkad madalood (7230), lubjarikkad madalood lääne-mõökrohuga (7210*), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Nimekirjast on välja jäetud Siiksaare-Oessaare loodusala kaitse-eesmärgiks olev elupaigatüüp rohunditerikkad kuusikud (9050), kuna seda alal ei esine, selle asemel on inventeeritud elupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*), mis on lisatud ala kaitse-eesmärkide hulka.

Kaitstakse linnuliike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25; edaspidi *linnudirektiiv*) nimetab I lisas, ja nende elupaiku. Need liigid on hüüp (*Botaurus stellaris*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), mustviires (*Chlidonias niger*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), väikekajakas (*Larus minutus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), väiketiir (*Sterna albifrons*), räusktiir (*Sterna caspia*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), tutkas (*Philomachus pugnax*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*), väikehuik (*Porzana parva*) ja täpikhuik (*Porzana porzana*).

Kaitstakse ohustatud ja haruldasi ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi I lisas nimetamata linnuliike ja nende elupaiku. Need liigid on soopart (*Anas acuta*), hallhani (*Anser anser*), luitsnokk-part (*Anas clypeata*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rägapart (*Anas querquedula*), rääkspart (*Anas strepera*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), sõtkas (*Bucephala clangula*), aul (*Clangula hyemalis*), kühmnokk-luik (*Cygnus olor*), lauk (*Fulica atra*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), rooruik (*Rallus aquaticus*), hahk (*Somateria mollissima*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), kivirullija (*Arenaria interpres*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), hänilane (*Motacilla flava*), hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*) ja rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*).

Kaitstakse ka kaitsealuseid liike ja nende elupaiku, mida loodusdirektiiv nimetab II lisas. Need liigid on emaputk (*Angelica palustris*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja soohilakas (*Liparis loeselii*).

Kaitstakse ka ohustatud ja haruldasi taimeliike ja nende elupaiku. Need liigid on oja-haneputk (*Berula erecta*), valge tolmpoa (*Cephalanthera longifolia*), vaheline näkirohi (*Najas marina subsp. Intermedia*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), tõmmu käpp (*Orchis ustulata*), liht-randpung (*Samolus valerandi*) ja kõrge kannike (*Viola elatior*).

Laidevahe looduskaitseala kaitse-eesmärkidesse (mis pole varem ei hoiuala, linnuala ega loodusala kaitse-eesmärkides nimetatud) lisatakse loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid lubjarikkad madalsood lääne-möödkrohuga (7210*), niiskuselembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ja vanad loodusmetsad (9010*). Kaitse-eesmärkide hulka lisatakse taimeliigid kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), soohilakas (*Liparis loeselii*), vaheline näkirohi (*Najas marina subsp. intermedia*), tõmmu käpp (*Orchis ustulata*), valge tolmpoa (*Cephalanthera longifolia*) ja kõrge kannike (*Viola elatior*) ning linnuliigid täpikhuik (*Porzana porzana*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), sõtkas (*Bucephala clangula*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*) ja hänilane (*Motacilla flava*).

Nimekirjast jäeti välja II kaitsekategooria liik roherähn (*Picus viridis*) ning EÜ nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud liik kormoran (*Phalacrocorax carbo*). Need liigid on Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala eesmärgiks, kuid roherähni leidumist kaitstaval alal ei ole tänapäeval täheldatud. Kormorani esinemist peetakse seoses liigi arvukuse kasvuga käesoleval ajal pigem probleemiks, mistõttu ei ole liigi kaitse-eesmärgiks nimetamine vajalik - kormoran on ülemaailmse IUCN punase nimestiku kategooria ja riikliku punase nimestiku kategooria järgi soodsas seisundis. Ala kaitse tagab kormoranide kaitse, pakkudes kormoranidele rändepeatuspaika, samuti peatumis-, puhkamis- ja toitumispaike.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eelduseks ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Laidevahe looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus ja tüüpilisus ning linnu- ja loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Lääne-Eesti laugetele rannaaladele on tüüpilised **mere- ja rannikelupaigatüübid** veelused liivamadala (1110), mis paiknevad Läänemere rannikulõval; veetaseme kõikumise tagajärjel tekkivad ja oma rikka põhjaloomastikuga veelindudele toitumispaiagaks olevad liivased ja mudased pagurannad (1140), merega ühenduses olevad või sellest maakerke tagajärjel eraldunud rannikulõukad (1150*) ja laiad madalad lahed (1160), mis on lainetuse eest hästi kaitstud ning seetõttu mitmekesised. Rannikulõukad on loodusdirektiivi I lisas märgitud esmatähtsa elupaigana, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Läänemere seisundi halvenedes muutuvad need elupaigatüübid ohustatuks ja haruldaseks. Karid (1170) on samuti kogu Eesti rannikule tüüpiliseks elupaigatüübiks. Sinna kuuluvad kivised merepõhjakoõrgendikud, mis on olulised väga mitmekesise elustiku poolest. Mereelupaiku ohustab toitainete üleküllus ja otsene reostus, intensiivne laevaliiklus ja merre ehitamine ning mere muu intensiivistuv kasutamine. Esmased rannavallid (1210), väikesaared

ning laiud (1620) ja rannaniidud (1630*) on tundlikud merereostuse suhtes, samuti ohustab neid ehitamine.

Ohustatud ja haruldased niiduelupaigatüübid on peale rannaniitude (1630*) veel kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), lood (6280*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*) ja puiskarjamaad (9070). Nende elupaigatüüpide säilimiseks on vajalik järjepidev traditsiooniline niitmine ja karjatamine, muidu toimub alade kinnikasvamine. Puisniidud on Eesti liigirikkaimad kooslused ning seal kasvab ohtralt haruldasi ja ohustatud niiduliike ning epifüütseid samblaid ja samblikke. Puisniidud on kogu Euroopas jäänud järjest haruldasemaks hoolduse lakkamise tõttu. Lisaks puisniitudele on eriti ohustatud elupaigatüüp veel lood, kuna lisaks Eestile leidub neid arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurematel saartel. Rannaniidud, lood, liigirikkad niidud lubjavaesel mullal ja puisniidud on loodusdirektiivi I lisa märgitud esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Rannaniite ja muid poollooduslikke kooslusi ohustab ebapiisav või puudulik hooldamine.

Sinihelmikakooslused (6410) ja niiskuselembesed kõrgrohustud (6430) on olulised puhveralad väärtuslike elupaikade vahel ja ümber.

Ohustatud sooelupaigatüüpi liigirikkad madalsood (7230) leidub peaaegu kõigis Euroopa Liidu maades. Eestis kohtab liigirikkaid madalsoid rohkem Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis, mujal harva. Paljude sooniitude seisundit on halvendanud varasem kuivendamine. Paiguti kerkib see probleem üles ka praegu seoses metsade kuivendamisega või vanade kuivendussüsteemide taastamisega. Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) on haruldase ja kaitstava lääne-mõõkrohu kasvukohad. Neid leidub peamiselt Saaremaal, Hiiumaal, Muhus, Lääne- ja Loode-Eestis, harva Vooremaal ja Kõrvemaal.

Ohustatud ja haruldased looduslikud metsaelupaigatüübid vanad laialehised metsad (9020*), mis on üleminekustaadiumiks läänetaiga ja nemoraalse metsa vahel, on Eestis haruldased, kuna neid leidub vaid üksikute laikudena piiratud aladel; vanad loodusmetsad (9010*), mida ohustab eelkõige intensiivne metsamajandus, ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) on küll tüüpilised elupaigatüübid niisketel aladel, kuid neid ohustab kuivendamine, need esindavad vähese inimõjuga ja üldse ilma inimõjuta loodusalasid. Tegu on kogu maailmas ohustatud ja haruldaste metsaelupaigatüüpidega. Need looduslikud metsakooslused on elupaigaks väga paljudele ohustatud ja haruldastele liikidele, mistõttu on looduse mitmekesisuse kaitse seisukohalt oluline rangelt kaitstavate metsade võrgustiku ja selle puhveralade olemasolu (Eesti metsanduse arengukava aastani 2020). Natura 2007.–2012. aasta aruandluse (<http://bd.eionet.europa.eu>) kohaselt on Eestis vanu loodusmetsi 70 000 ha, vanu laialehiseid metsi 7600 ha ning soostuvaid ja soo-lehtmetsi on 40 000 ha.

Haruldased ja ohustatud kaitsealused liigid

Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) on soorüdi alamliik, kelle populatsioon Läänemere ääres ja ka Eestis kahaneb kiiresti. 2007. aastaks oli niidurüdi arvukus vähenenud 170–240 paarini (Niidurüdi kaitse tegevuskava 2009–2013). 2013–2017. aasta andmete alusel on Eestis pesitsevate niidurüdi arvukuseks hinnatud 180–230 paari (Eltis, J., *et al* 2019). Niidurüdi on valdavalt rannaniitudel pesitsev lind, kelle elupaikade säilimine sõltub inimtegevusest, st niitudel loomade karjatamisest ja heina niitmisest. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohustatud liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja

hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka. Arvukuse vähenemise peamine põhjus on olnud rannaniitude hooldamata jätmine või ebapiisav hooldamine.

Tutkas (*Philomachus pugnax*) on haruldane luhtade ja rannaniitude haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohustatud seisus ning on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria kaitsealuste liikide hulka. Tutkas pesitseb Euraasia tundravööndis ja parasvöötmes. Tutka arvukuse languse põhjuseks Lääne-Euroopa ja Läänemere piirkonnas on sobivate majandatavate rohumaade kadumine. 19. sajandi teises pooles oli tutka arvukus Eestis kõrge, 20. sajandi alguses oli pesitsevaid emaslinde ligikaudu 2000 ja arvukus on langenud praeguseni. 2003.-2007. aastatel pesitses Eestis hinnanguliselt kõigest 10-30 emaslinde. 2013-2017. aasta andmete järgi pesitseb teda hinnanguliselt 10-30 paari (Elts, J., *et al* 2019). Kuna liigi arvukus on kriitiliselt madal, on vajalik potentsiaalsete ja sobivate elupaikade kaitse alla võtmine (liigi tegevuskava eelnõu, 2013).

Naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*) pesitseb Eestis väga kitsal alal, teda kohtab vaid Hiiumaa, Saaremaa, Muhumaa ja Läänemaa rannikul ning rannikulähedastel laidudel. Ta on Eestis vähearvukas ja võrdlemisi haruldane haudelind, kelle arvukus on hinnanguliselt 150-250 paari (Elts, J., *et al* 2019). Naaskelnokk on II kaitsekategooria liik, mille seisundit on Eesti punase nimestiku järgi hinnatud ohulähedaseks. Saabub Eestisse märtsis-aprillis ja lahkub juunis-augustis. Naaskelnokk eelistab pesitseda kolooniates, pesitsuspaigaks valib liik tavaliselt mudase kaldaala, mis kõrgvee ajal üle uhitakse. Väikesaartel pesitseb ta üldjuhul madalate heinasaarte hõredal rohukamaral. Naaskelnoka arvukust ohustavad peamiselt röövloomad, Eestis on nendeks tavaliselt hõbekajakad. Tulenevalt liigi pesitsusala eelistustest võib naaskelnoka kurni ohustada ka tormiaegsed üleujutused.

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on suureneva arvukusega linnuliik. Arvukus on viimastel kümnenditel taastunud, kuid ei ole senini oma ajaloolist taset saavutanud. Liik on levinud Eesti rannikualadel ja suurte siseveekogude ja jõgede lähedal. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 290–330 paari merikotkaid, kuid liigi arvukus oli sajandeid tagasi kindlasti suurem (Elts, J., *et al* 2019). Merikotka populatsiooni ohutegurid on jätkuv oht keskkonnamürkidest, sealhulgas pliihaavlite kasutamine, lisanduvad ohutegurid on sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine, pesitsusaegne häirimine, toitumisalade kvaliteedi langus, hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides ning vähesel määral ka lindude tahtlik tapmine (Merikotka kaitse tegevuskava). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka.

Sarvikpütt (*Podiceps auritus*) on stabiilse arvukusega linnuliik, kes on Eestis ebaühtlase levikuga harv haudelind. Hinnanguliselt pesitseb teda Eestis 150–250 paari (Elts, J., *et al* 2019). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Sarvikpütti võib kohata väikestel ja madalaveelistel jäänukjärvedel ja tiikidel, sügise poole ka rannikul.

Hüüp (*Botaurus stellaris*) on Eestis stabiilse või pigem suureneva arvukusega linnuliik, kes pesitseb peamiselt roostikes. Hüübid on pesitsuspaiga suhtes küllaltki nõudlikud ja eelistavad pesitsuspaikadena suuri vabaveelaikudega roomassiive. Roostike märkimisväärne pindala suurenemine on liigile soodsalt mõjunud. Hüübi praegune arvukus on hinnanguliselt 300–400 paari (Elts, J., *et al* 2019). Liiki võivad ohustada liiga intensiivne roostike majandamine ja roostikes asuvate veesilmade kadumine. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu

ohulähedases seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Mustsaba-vigle (*Limosa limosa*) on kergelt väheneva arvukusega linnuliik. Eestis on ta ebaühtlase levikuga harv haudelind, keda võib kohata peamiselt Lääne-Eestis ja Emajõe-Peipsi vesikonnas. Mustsaba-vigle arvukuseks on Eestis hinnatud 500–700 paari (Elts, J., *et al* 2019). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Elupaigana eelistab mustsaba-vigle märgalasid ja rannikukooslusi.

Liivatüll (*Charadrius hiaticula*) ja kivirullija (*Arenaria interpres*) on väheneva arvukusega linnuliigid Eestis. Neid võib kohata rannikualadel ja saartel, liivastel ja kivistel mererandadel ning laidudel, liivatüllil ka rannaniitudel. Mõlema liigi arvukus väheneb kiiresti. Kui 2003. aastal hinnati kivirullija arvukuseks 150–250 paari, siis 2013. aastal oli arvukus langenud lausa 30–50 paarini. 2019. aastal hinnati kivirullija pesitsusaegseks arvukuseks 20–40 paari (Elts, J. *et al* 2019). Arvukuse suurt langust on täheldatud ka liivatüllil puhul: 2003. aastal pesitses meil hinnanguliselt 2500–4000 paari liivatülle, 2013. aastal oli see arv langenud ja jõudnud 1000–2000 paarini ning 2019. a hinnangu järgi on haudepaaride arv sama püsinud (Elts, J., *et al* 2003; Elts, J., *et al* 2009; Elts, J., *et al* 2013; Elts, J., *et al* 2019). Eestis ohustab neid liike põhiliselt väikekiskjate ja röövlindude rüüste, lisaks pesitsuspaikade kadumine rannaalade roostumise ja kulustumise tõttu (EOÜ koduleheküljel). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on liivatüll ohulähedases seisus olev ja kivirullija ohualtis seisus olev linnuliik, neist esimene on arvatud looduskaitsealuse alusel ohustatud liigina III kaitsekategooria liikide hulka ning teine haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Soopart (*Anas acuta*) on tugevalt väheneva arvukusega linnuliik. Eestis haruldane haudelind, kes pesitseb enamasti ranna- ja lamminiitudel, aga ka soodes. Läbirändajana on soopart meil arvukas. Soopart kuulub jahiulukite hulka, kuid tema haudeasurkond on Eestis kaitse all. 2009. aasta seisuga oli sooparte Eestis pesitsemas hinnanguliselt 50–100 paari, kuid juba 2013. aastal oli pesitsejate arv vähenenud 10–20 paarini. 2013–2017. a andmete alusel on pesitsejate arv jätkuvalt madal 10–20 paari (Elts, J. *et al* 2019) Soopart on jahiuluk, seega ohustab teda enim küttimine, lisaks inimesele on soopardile ohuks ka röövlinnud ja väikekiskjad. Peale eeltoodu ohustab liiki pesitsuspaikade kinnikasvamise ja võsastumine (Elts, J., *et al* 2009; Elts, J., *et al* 2013). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus haudeliigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Väikekajakas (*Larus minutus*) on tugevalt väheneva arvukusega linnuliik Eestis. 2003. aastal on väikekajakat Eestis olnud hinnanguliselt 1000–2000 paari, kuid 2013. aasta seisuga hinnanguliselt kõigest 500–1000 paari (Elts, J., *et al* 2003; Elts, J., *et al* 2013). 2013–2017. a andmete alusel hinnati väikekajakate arvukust veelgi madalamaks 400–800 paarini (Elts, J. *et al* 2019). Väikekajakad eelistavad elupaikadena madalaid ja taimestikurikkaid järvi ning madalaid ja roostunud merelahtesid. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on väikekajakas ohualtis seisus olev liik, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Räusktiir (*Sterna caspia*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*) ja väiketiir (*Sterna albifrons*) on suhteliselt stabiilse arvukusega linnuliigid. Tegem on koloniaalselt elavate liikidega, kes pesitsevad peamiselt Lääne-Eesti laidudel ja rannikul, harvem sisemaa veekogude ääres. 2013. aastal on räusktiiru

pesitsusaegseks arvukuseks hinnatud 150–250 paari, jõgitiiru arvukuseks 6000–9000 paari, randtiiru arvukuseks 8000–12 000 paari ja väiketiiru arvukuseks 150–300 paari. Tiire ohustab kõige rohkem häirimine. Lisaks on suureks ohuks ka röövloomad (Elts, J., *et al* 2013; eElurikkuse andmebaas). Praegu on räusktiiru arvukushinnanguks 200–300 paari, jõgitiiru arvukuseks 5000–7000 paari, randtiiru arvukuseks 9000–11 000 paari, tutt-tiiru arvukuseks 800–1100 paari ja väiketiiru arvukuseks 150–250 paari (Elts, J. *et al* 2019). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on räusktiir ohualdis seisus olev liik, kes on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka, väiketiir on ohulähedases seisus linnuliik, kes on arvatud looduskaitseaduse alusel ohustatud liigina III kaitsekategooria liikide hulka, ning jõgitiir ja randtiir on ohuvälises seisus olevad linnuliigid, kes on arvatud looduskaitseaduse alusel ohustatud liikidena III kaitsekategooria liikide hulka. Tutt-tiir on ohuvälises seisus olev liik, kes on arvatud II kaitsekategooria linnuliigiks. Tiirud on sellel alal ka tüüpilisteks linnuliikideks tänu nende elupaigaeelistusele (laiud).

Valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*) ja hallhane (*Anser anser*) võib Eestis kohata peamiselt rändepeatuspaikades Lääne-Eesti meresartel ja rannikul. Praegu loetakse Läänemerd ületavate valgepõsk-lagle rändekogumite arvukuseks vähemalt 150 000 isendit ja see arv suureneb. Eestis pesitsevate valgepõsk-laglede arv on tasapisi kasvanud 80–100 paarini. 2019. aastal hinnati hallhane pesitsuspopulatsiooniks Eestis 500–700 paari (Elts, J., *et al* 2019). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on valgepõsk-lagle ohuvälises seisus olev liik, kes on arvatud looduskaitseaduse alusel ohustatud liigina III kaitsekategooria liikide hulka, ning hallhani on ohulähedases seisus olev linnuliik, kuid talle ei ole looduskaitseaduse alusel kaitsekategooriat määratud.

Tuttpütt (*Podiceps cristatus*) on Eestis tavaline haudelind mererannikul ja suurematel järvedel (2000–3000 paari). Tuttpütt on rändlind ja käib Eestis ainult järelkasvu hankimas, seega on võimalik tuttpütte kohata ainult pesitsusajal, harvem talvel jäävabal avamerel talvituvates veelinnusalkades (50–250 isendit). Liik asustab Eestis rohke- ja kesктоitelisi taimestikurikkaid lahtesid, rannikulõukaid ja järvi ning pesitseb ka meresarte kaldavööndis. Siseveekogudest eelistab suuremaid (üle 20 ha) keskmise toitainete- ja taimestikurikkusega keset kultuurmaastikku olevaid järvi. Peamised ohutegurid on liigne taimestiku vohamine ning pesade uppumine tihenenud ja tugevnenud tormides. (Elts, J. *et al* 2019; Mägi, E. 2018. Tuttpütt – rmt: Linnuatlas. Eesti haudelindude levik ja arvukus. Tartu: Eesti Ornitoloogiaühing)

Väikeluik (*Cygnus columbianus*) ja laululuik (*Cygnus cygnus*) on Eestist valdavalt läbirändavad luigeliigid. Viimastel aastatel on meil suurenenud ka pesitsevate laululuikede hulk (250–300 paari) (Elts, J., *et al* 2019). Eesti on teadaolevalt tähtsaim väikeluige rändeagne peatusala Ida-Atlandi rändeteel, kuhu koondub enamik sellest kahaneva arvukusega liigi asurkonnast. Neid liike võib kohata rannikul ja järvede läheduses. Siit läbirändavate väikeluikede arvu võib hinnata kuni 20 000 isendile. Ka laululuik on meil üsna arvukas läbirändaja, rändavate laululuikede arvukuseks on hinnatud 10 000 isendit (Elts, J., *et al* 2013; väikeluige kaitse tegevuskava; haned, luigid ja sookurg seire 2013). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on väikeluik mittehinnatavas seisus olev liik, kes on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka, ning laululuik on ohuvälises seisus olev linnuliik, kes on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Tõmmukajakas (*Larus fuscus*) on meil harv haudelind, kes eelistab peatumispaigana kaugemaid avamerelisi väikesaari. Ta kuulub looduskaitseaduse alusel II kaitsekategooriasse ning on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) andmetel ohustatud. Hinnanguliselt on

Eestis 10-20 tõmmukajaka haudepaari ning arvukus on mõõdukas languses või märkimisväärseid muutusi ei ole olnud (Elts, J. *et al* 2019). Viimastel aastatel on tõmmukajaka arvukus Eestis vähenenud pesitsuspaikade ohustatuse tõttu.

Lisaks ülal loetletud liikidele on kaitseala kaitse-eesmärkideks arvatud II kaitsekategooria liik väikehuik (*Porzana parva*), III kaitsekategooriasse kuuluvad linnuliigid mustviires (*Chlidonias niger*), täpikhuik (*Porzana porzana*), hänilane (*Motacilla flava*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), rooruik (*Rallus aquaticus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), vööt-põosalind (*Sylvia nisoria*), sookurg (*Grus grus*) ja tema rändekogumid, hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*), linnuliigid luitsnokk-part (*Anas chlypeata*), piilpart (*Anas crecca*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rääkspart (*Anas strepera*), viupart (*Anas penelope*), rägapart (*Anas querquedula*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), aul (*Clangula hyemalis*), lauk (*Fulica atra*), hahk (*Somateria molissima*), kalakajakas (*Larus canus*), sõtkas (*Bucephala clangula*) ja rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*). Kõik need liigid on tüüpilised märgalade-, ranniku- ja niiduliigid ning seetõttu Laidevahe looduskaitsealale iseloomulikud, kuna kasutavad elupaigana roostikke, väikesaari, laide, rannikuäärsed niite ja lahtesid.

Emaputk (*Angelica palustris*) on väheneva arvukusega taimeliik, mis on muutunud haruldaseks nii Euroopas kui ka Eestis. Eestis on emaputk oma levila põhjapiiril ning kasvab siin põhiliselt läänesaartel ja Lääne-Eesti rannikul. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitsealaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Emaputke elupaigad on valdavalt niisked niidud ja rannikualad. Emaputke ohustavad metsamajanduslik tegevus ning soode kuivendamine ja turba võtmine (eElurikkus).

Oja-haneputk (*Berula erecta*) on harva esinev taimeliik, mis on levikult paiguti tavalisem Saaremaal ja Järvamaal. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitsealaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Oja-haneputke võib kohata jõgede ja kraavide kaldavees, eriti allikavees. Liigi peamised ohutegurid on veekogude eutrofeerumine, õhusaaste ja kemikaalide kasutamine põllumajanduses (eElurikkus).

Liht-randpung (*Samolus valerandi*) on harva esinev taimeliik. Enamik liht-randpunga leiukohti Eestis asub Lõuna-Saaremaal. Mujalt Eestist on teda leitud vaid Hiiumaalt ühes leiukohas. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohustatud liigiga, mis on arvatud looduskaitsealaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Liht-randpunga elupaigad on valdavalt niisked niidud ja rannikualad. Peamised ohutegurid on tallamine ja veekogude kinnikasvamine, samuti põllumajanduses kemikaalide kasutamine (eElurikkus).

Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) on väheneva arvukusega taimeliik, mis on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning looduskaitsealaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub loodusdirektiivi II ja IV lisasse. Kaunis kuldking on Eestis peamiselt metsataim, soodsad kasvupaigad on ka puisniidud. Peamised ohutegurid on kasvukohtade muutused ja hävimine metsade lageraiete, kuivendus- ja ehitustegevuse tagajärjel, kas otseselt kasvukohtades või naabruses.

Kõrge kannike (*Viola elatior*) on Eesti punase nimestiku järgi ohualdis ja looduskaitseaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka. „Eesti taimede levikuatlase” andmetel on liik harv ja levinud Lääne-Eestis. Kasvukohana eelistab loometsi ja puisniite. Peamine ohutegur on metsaraie.

Soohiilakas (*Liparis loeselii*) on väheneva arvukusega taimeliik (eElurikkus), mis on levinud paiguti üle Eesti, kuid eriti omane on liik Lääne-Eesti rannikualadel. Eesti ohustatud liikide nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kuna tegemist on sootaimega, siis võib seda leida lubjarikastes soodes ning soistel jõe- ja järvekallastel. Liiki ohustab soode kuivendamine ja turba võtmine.

Valge tolmpoa (*Cephalanthera longifolia*) on hõredate metsade, puisniitude ja looniitude taim, mis kasvab vaid Lääne-Eesti saartel ja Virtsu ümbruses. Liik on väheneva arvukusega, peamine ohutegur on kasvukohamuutused (nt võsastumine) ja hävimine metsaraiete (nt pinnasekahjustused) tõttu. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on valge tolmpoa puhul tegemist ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Jumalakäpp (*Orchis mascula*) on Eestis levila kirdepiiril ning kasvab põhiliselt Lääne-Eesti ja läänesaarte puisniitudel, loodudel ja loometsades. Jumalakäpp on II kaitsekategooria liik, mille seisundit on Eesti punase nimestiku järgi hinnatud ohulähedaseks ja selle arvukus väheneb. Peamine ohutegur on avakoosluste kadumine ja elupaikade killustumine.

Kärbesõis (*Ophrys insectifera*) ja **tõmmu käpp (*Orchis ustulata*)** on käpalised, millest enamik on Eestis levinud põhiliselt läänesaartel ja Lääne-Eesti mandriosas. Kärbesõis on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohulähedane liik ja tõmmu käpp on ohustatud liik. Mõlemad on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kärbesõis eelistab lubjarikkaid lagedamaid ja niiskemaid kasvukohti ning mõlemad liigid on pigem seotud puisniitude, looniitude ja hõredamate loometsadega. Ühine suurim ohutegur mõlemale liigile on elupaikade kinnikasvamine võsastumise tõttu. Nende liikide kasvukohtades on peamine võsastumise põhjus niitude hooldamise katkemine. Lisaks võsastumisele ohustab kärbesõit soode kuivendamine ning muutused madalsoode veerežiimis (Kull, T., Tuulik, T., 2002, Kodumaa käpalised).

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Laidevahe looduskaitseala kuulub Siiksaare-Oessaare loodusala koosseisu (Siiksaare-Oessaare loodusala, EE0040469) üle-euroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse.

Linnudirektiivi rakendamine.

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist.

Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikkel 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada erimeetmeid direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade, kaitseks, mis tagaks nende liikide säilimise ja paljunemise nende levikualal. Laidevahe ja Oessaare märgala kompleks (koosneb rannikulõugastest, laidudest, soostunud niitudest, rannaniitudest ja neid ümbritsevatest metsadest) on oluline peatus-, puhke- ja pesitsuspaik ränd- ja paigalindudele ning seega kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid liikide ja liikidele oluliste elupaikade säilimiseks.

Laidevahe looduskaitseala kui ka Siiksaare-Oessaare hoiuala kuuluvad Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala koosseisu (Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala, EE0040469) üle-euroopalisel kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Kuna mõlemad alad on olulised elupaigad linnudirektiivi lisades nimetatud kaitsealustele linnuliikidele, siis kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid oluliste elupaikade ja peatuspaikade säilitamiseks. Alal leiduvad liigid, kes on nimetatud linnudirektiivi I lisas, on järgmised: hüüp (*Botaurus stellaris*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), mustviires (*Chlidonias niger*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), väikekajakas (*Larus minutus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), väiketiir (*Sterna albifrons*), räusktiir (*Sterna caspia*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), tutkas (*Philomachus pugnax*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), väikehuik (*Porzana parva*) ja täpikhuik (*Porzana porzana*).

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Laidevahe looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik – eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtunud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus või ka neile liikidele, kelle elupaigalised eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse teostamisel sisustatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärgi saavutamist (LKS § 14 lg 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, esineb kaitsealal suitsupääsukest (*Hirundo rustica*), ristparti (*Tadorna tadorna*), vasakkeermest pisitigu (*Vertigo*

angustior), pruunikat pesajuurt (*Neottia nidus-avis*), karulauku (*Allium ursinum*), laialehist neiuvaipa (*Epipactis helleborine*), rohekat käokeelt (*Platanthera chlorantha*), vööthuul-sõrmkäppa (*Dactylorhiza fuchsii*), soo-neiuvaipa (*Epipactis palustris*), harilikku käoraamatut (*Gymnadenia conopsea*), kahelehist käokeelt (*Platanthera bifolia*), suurt käöpõlle (*Listera ovata*), kahkjaspunast sõrmkäppa (*Dactylorhiza incarnata*), halli käppa (*Orchis militaris*), niidu-asparhernest (*Tetragonolobus maritimus*), harilikku porssa (*Myrica gale*), ohakasoomukat (*Orobanche pallidiflora*), lääne-mõökrohtu (*Cladium mariscus*), mets-õunapuud (*Malus sylvestris*), balti sõrmkäppa (*Dactylorhiza baltica*) ja hinku (*Cobitis taenia*). Nimetatud liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS § 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas toodud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsiooni artikli 2 lõike 1 kohaselt on Laidevahe looduskaitseala rahvusvahelise tähtsusega märgala (Ramsari ala). Koos paljude teiste riikidega (168 riiki) on Eesti (1993. aastal) ühinenud Ramsari konventsiooniga, mille eesmärk on kaitsta kogu maailma märgalaid, kuna nende pindala ja väärtus väheneb pidevalt kuivendamise, reostamise ja majandusliku kasutuselevõtu tõttu. Konventsioonis rõhutatakse märgalade suurt ökoloogilist rolli, seda eriti veelindude rände-, puhke- ja pesitsuspaikadena. Kõik konventsiooniga liitunud riigid peavad rakendama meetmeid märgalade kaitseks ja esitama vähemalt ühe märgala rahvusvahelise tähtsusega märgalade nimistusse. Eesti on sellesse nimekirja esitanud 17 märgala, sh Laidevahe looduskaitseala (nimekirjas 31. märtsist 2003) pindalaga 2424 ha. Ramsari ala Laidevahe looduskaitseala on globaalselt oluline rändlinnuliigile valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), kes on linnudirektiivi I lisa liik ja ühtlasi III kaitsekategooria liik, ning üleeuroopaliselt oluline rändlinnuliikidele laululuik (*Cygnus cygnus*) ja väikeluik (*Cygnus columbianus*), kes on samuti linnudirektiivi I lisa liigid ja ühtlasi II kaitsekategooria liigid, ning linnudirektiivi III lisa liigile hallhani (*Anser anser*).

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Laidevahe looduskaitseala on olnud kaitse all alates 2002. aastast ja looduskaitsealaga liidetav Siiksaare-Oessaare hoiuala alates 2007. aastast. Seega ei ole tegemist uue kaitstava ala moodustamisega, vaid liidetakse erineva kaitsekorruga alad ja kehtestatakse uus kaitsekord. Planeeritav looduskaitseala on väga suure looduskaitsealase väärtusega, eelkõige kui pindalaliselt suur ja terviklik ala, kus loodusväärtuslike elupaikade osakaal on kõrge ja kus on leidnud elupaiga hulganisti kaitsealuseid liike. Kuna alal esinevad mere-, ranniku-, niidu-, soo- ja metsakooslused on kogu maailmas väga piiratud levikuga ning neil on teaduslik ja elustiku mitmekesisuse säilimist toetav väärtus, siis on otstarbekas ka ala edaspidine kaitse.

Kaitseala ja hoiuala liitmise otstarbekus

Hoiuala kaitsekord ei taga piisavalt nende väärtuste kaitset, milleks ala on moodustatud. Näiteks ei võimalda hoiuala kaitsekord reguleerida alal jahipidamist ega külastuskoormust. Tegemist on olulise linnualaga, kus samasse linnualasse kuuluval kaitseala osal on linnujaht keelatud, kuid hoiualal mitte. Alal on linnujahti peetud, mis mõjutab ja häirib ka neid eesmärgiks olevaid linnuliike, kes ei ole ulukid. Uue kaitse-eeskirjaga saab tagada praegusel Siiksaare-Oessaare hoiuala alal linnujahi keelu. Samuti võimaldab kaitsealaga liitmine reguleerida külastuse intensiivsust, seades rahvaarvu piirangu ja võimalades seada tingimusi ürituste läbiviimisel.

Samuti võimaldab kaitseala kaitsekord elupaikade kaitset tagata tervikumana ja tagab õiglasemad hüvitised ja toetused. Hoiualal saab kaitsta ainult neid elupaigapolügoone, kus konkreetne elupaik inventeeritud on. Eelnõuga on metsaelupaigad piiritletud kompaktsena alana sihtkaitsevööndisse, mis hõlmab ka elupaigatüüpide vahele jäävaid alasid, kus täna ei ole metsaelupaiku inventeeritud, aga need on sinna kujunemas. See võimaldab paremini kaitsta ka täna elupaigaks kvalifitseeruvaid alasid, kuna terviklikumalt metsaalade piiritlemine vähendab neile servaepektist tulenevat negatiivset mõju. Kaitseala kaitsekord ei ole alati võrreldes hoiualaga rangem. Hoiuala piirangud, mis tulenevad otse looduskaitseseadusest, võivad samuti olla väga ranged. Looduskaitseseaduse § 32 lõige 2 ütleb, et hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Näiteks kehtivad hoiuala osal, kus on inventeeritud metsaelupaigatüübid, sisuliselt sihtkaitsevööndile sarnased piirangud juba praegu - nendel aladel ei tohi elupaiku kahjustada, mis tähendab nii raie kui ka ehitamise keelamist, samas on kompensatsioonid poole väiksemad kui sihtkaitsevööndis. Seega tagab hoiuala liitmine kaitsealaga ja metsakoosluste arvamine sihtkaitsevööndisse hoiuala metsaomanikele ka õiglasemad toetused.

Üheks liitmise põhjuseks on õigusselgus. Tegemist ühe loodus- ja linnualaga (Siiksaare-Oessaare loodusala ja Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala), mis on siseriiklikult kaitstud kahe erineva objektina - kaitsealana ja hoiualana, kuid õigusselguse ja väärtuste parema kaitse tagamiseks oleks vaja, et alal oleks väärtustest lähtuv ühtne kaitsekord. Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskirja on vaja muuta ka seetõttu, et see ei ole kinnitatud looduskaitseseaduse alusel, kuid looduskaitseseadus näeb ette, et enne looduskaitseseaduse jõustumist kinnitatud kaitse-eeskirjad tuleb uuendada ja koostada praegusele kehtivale õigusele vastav kaitse-eeskiri.

Kaitstavad elupaigatüübid inventeeriti esmalt 2002. aastal loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus. Hiljem on elupaigatüüpe osaliselt inventeerinud veel Kadri Tali, Meeli Mesipuu, Georg Martin, Tiina Orav, Sander Lõuk, Piret Sepp, Urmo Saar, Marii Aksiim, Kadri Paomees, Riina Noormägi, Mirjam Vaan ja Pärändkoosluste Kaitse Ühing. Inventuure on tehtud aastatel 2004, 2009 ja 2011–2020. Elupaigatüüpide infot uuendatakse jooksvalt ning aladel, kus on tegemist vanemate andmetega, viiakse läbi värskemad inventuurid, et saada teada elupaigatüübi viimane seisukord. Samuti tehakse 2021. aastal metsaelupaigatüüpide inventuur vanema andmestikuga ja seni inventeerimata metsades, inventeerijaks on OÜ Clanga. Laidevahe looduskaitsealale jäävaid laide on kaardistatud riikliku seireprogrammi „Väikeste meresarte haudelinnustiku seire” käigus aastatel 2008–2011 ning 2021 (seirealadel KKR koodiga SJA3859000 ja SJB1541000). Aastal 2012 loendas alal rändlinde Veljo Volke. 2021. aastal teostatakse Siiksaare-Oessaare lahtede linnualal standardiseeritud meetodika alusel haudelinnustiku (ranniku-, laiulinnustiku) ja rändel peatuvate veelindude inventuur.

Kaitsealal on esindatud vähemalt 21 loodusdirektiivi I lisale vastavat elupaigatüüpi u 2370 ha-l, mis moodustab ligikaudu 55% kaitsealast. Maismaa osas on inventeeritud ligikaudu 1711,1 ha, mis moodustab ligikaudu 86,8% kaitseala maismaast. Mereelupaigatüüpide inventuuri käigus on alal leitud eesmärkideks olevad haruldased ja ohustatud mere- ja ranniku elupaigatüübid: veealused liivamadalad (1110), mis katavad u 2,6% kaitseala pindalast ja u 4,8% mereala pindalast, liivased ja mudased pagurannad (1140), mis katavad u 2,4% kaitseala pindalast ja u 4,5% mereala pindalast, rannikulõukad (1150*) ja laiad madalad lahed (1160), mis katavad kaitseala pindalast u 4,7% ja on osaliselt kaasnevateks elupaigatüüpideks, karid (1170), mis katavad kaitseala pindalast 5,5% ja mereala pindalast u 10,2%. Kõik eespool

nimetatud elupaigatüübid on esinduslikkusega A–B (väga esinduslik kuni esinduslik). Esmased rannavallid (1210), mis katavad kaitseala pindalast u 0,1% on esinduslikkusega A–B (väga esinduslik kuni esinduslik). Väikesaared ning laiud (1620), mis katavad 0,2% kaitseala pindalast, on esinduslikkusega B (esinduslik). Rannaniidud (1630*), mis katavad kaitseala pindalast 7,7% ja kaitseala maismaa pindalast 16,8% ning on esinduslikkusega A–C (väga esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus), kadastikud (5130), mis katavad kaitseala pindalast u 2,6% ning kaitseala maismaa pindalast 5,5%, on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), mis katavad kaitseala pindalast u 2% ja kaitseala maismaa pindalast u 4,4%, on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik), liigirikad niidud lubjavaesel mullal (6270*), mis katavad kaitseala pindalast alla 1%, lood (6280*), mis katavad kaitseala pindalast 2,4% ning kaitseala maismaa pindalast 5,1%, on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik), sinihelmikakooslused (6410) ja puisniidud (6530*), mis katavad kaitseala pindalast kõik alla 1% ning on esinduslikkusega B–D (esinduslik kuni väheesinduslik), niiskuselembesed kõrgrohustud (6430), mis katavad kaitseala pindalast u 1,4%, puiskarjamaad (9070), mis katavad kaitseala pindalast u 9,2% ning kaitseala maismaa pindalast u 20,2%, on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik). Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) katavad kaitseala pindalast u 0,3% ja on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik). Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga (7210*) esineb alal kahe polügoonina kokku 1,4 ha, esinduslikkusega B. Liigirikad madalsood (7230) katavad kaitseala pindalast u 3,1% ja on esinduslikkusega B–D (esinduslik kuni väheesinduslik). Vanad loodusmetsad (9010*) katavad 2,6 kaitseala pindalast, see elupaigatüüp on esinduslikkusega B (esinduslik). Vanad laialehised metsad (9020*) katavad kaitseala pindalast 3,2% ja on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik), ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) katavad kaitseala pindalast 4,3% ja on esinduslikkusega B–C (esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus).

Liikidest, mis on arvatud ala kaitse-eesmärkide hulka, leidub Laidevahe looduskaitsealal keskkonnaregistri andmetel merikotkast (*Haliaeetus albicilla*) 1 leiukohas, niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) 3 leiukohas ja vähemalt 3 paari kokku 51 ha suurusel alal, sarvikpütti (*Podiceps auritus*) kokku u 216,7 ha suurusel alal ja vähemalt 2 paari ning 2 isendit, hüüpi (*Botaurus stellaris*) 28,5 ha suurusel alal ja vähemalt 1 paar, mustsaba-viglet (*Limosa limosa*) 38,8 ha suurusel alal vähemalt 1 paar ning 1 punktleiuna, kivirullijat (*Arenaria interpres*) kokku 6,9 ha-l ja vähemalt 1 paar, sooparti (*Anas acuta*) 38,8 ha suurusel alal, väikekajakat (*Larus minutus*) kokku 13,7 ha suurusel alal ja vähemalt 50 isendit ning räusktiiru (*Sterna caspia*) 0,3 ha suurusel alal. Roo-loorkulli (*Circus aeruginosus*) leidub 40,6 ha suurusel alal, tõmmuvaerast (*Melanitta fusca*) 3,3 ha suurusel alal, väiketiiru (*Sterna albifrons*) 38,8 ha suurusel alal, jõgitiiru (*Sterna hirundo*) 36,5 ha suurusel alal, tutt-tiiru (*Sterna sandvicensis*) leidub 1,1 ha suurusel alal ja randtiiru (*Sterna paradisaea*) 68,6 ha suurusel alal. Suurkoovitajat (*Numenius arquata*) leidub 2 leiukohas, mõlemas leiukohas vähemalt 1 paar, kokku 52,22 ha suurusel alal. Tõmmukajakat (*Larus fuscus*) leidub 1 leiukohas u 3 ha suurusel alal. Täpikhuiku (*Porzana porzana*) leidub kokku 121,3 ha-l suurusel alal 2 paari. Punajalg-tildrit (*Tringa totanus*) leidub kokku 243,1 ha-l, sookurget (*Grus grus*) 1 punktleiuna ja lisaks 94,6 ha suurusel alal ning rändel tuvastas 2012. aastal Veljo Volke sookurget 953 isendit, vööt-pöösaliindu (*Sylvia nisoria*) 43,8 ha suurusel alal ja 1 punktleiuna, punaselg-õgijat (*Lanius collurio*) 39,4 ha suurusel alal ja 1 punktleiuna, liivatülli (*Charadrius hiaticula*) kokku 183,8 ha suurusel alal ning hallpösk-pütti (*Podiceps grisegena*) 380,2 ha suurusel alal, mustviirest (*Chlidonias niger*) 132,8 ha suurusel alal ja vähemalt 27 paari ja 30 isendit ning rooruiku (*Rallus aquaticus*) 1 paar 4,4 ha suurusel alal. Lisaks on suured rändekogumid väikeluigel (*Cygnus columbianus*), laululuigel (*Cygnus cygnus*), valgepösk-laglil (*Branta leucopsis*) ja hallhanel (*Anser anser*). 2012. aasta

rändeloenduse (Volke, V. 2013) põhjal oli Siiksaare-Oessaare lahtede linnualal arvukaimaks rändel peatujaks sõtkas (*Bucephala clangula*) (2798), seejärel aul (*Clangula hyemalis*) (2454), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*) (1230), kiivitaja (*Vanellus vanellus*) (1228), viupart (*Anas penelope*) (1045), sookurg (*Grus grus*) (953) ja piilpart (*Anas crecca*) (661). 2012. aasta rändeloenduse põhjal ületasid riiklikult olulise veelinnukogumi lävendi (Eesti Ornitoloogiaühingu 2014. aasta andmetel) järgmised liigid: valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*) (loendati 1230, lävend 1000), luitsnökk-part (*Anas clypeata*) (loendati 316, lävend 100), piilpart (*Anas crecca*) (loendati 661, lävend 500), viupart (*Anas penelope*) (loendati 1045, lävend 1000), rägapart (*Anas querquedula*) (loendati 80 isendit, lävend 50), rääkspart (*Anas strepera*) (loendati 206, lävend 100), sõtkas (*Bucephala clangula*) (loendati 2798, lävend 1000) ja hallhani (*Anser anser*) (loendati 450, lävend 100 isendit). Hallhane puhul on tegemist ka rahvusvaheliselt olulise veelinnukogumiga (lävend 250). Lisaks loeti alal kaitse-eesmärkide hulka arvatud liikidest 2012. aasta rändeloendusel 248 kühnökk-luik (*Cygnus olor*), 96 väikeluik (*Cygnus columbianus*), 15 laululuik (*Cygnus cygnus*), 741 sinikael-parti (*Anas platyrhynchos*), 16 sooparti (*Anas acuta*), 363 punapea-varti (*Aythya ferina*), 243 tuttvarti (*Aythya fuligula*), 8 hahka (*Somateria mollissima*), 47 tuttpüti (*Podiceps cristatus*), 640 lauku (*Fulica atra*) ja 40 kalakajakat (*Larus canus*). 2019. aastal registreeriti väikeste meresaarte haudelinnustiku seire käigus naaskelnoka (*Recurvirostra avosetta*) leiukoht, kus pesitsejaid oli 3 paari ning registreeriti ka hänilase (*Motacilla flava*) leiukoht, kus pesitsejaid oli 1 paar. Kaitse-eesmärgiks on nimetatud ka tutkas, keda viimati vaadeldi 2014. aastal Hannes Pehlaku ja Heikki Luhamaa poolt (Eesti Elurikkuse andmebaas). Tutkas ei ole väga pesapaigatruu lind, mistõttu võib liik alal pesitseda kui tingimused on talle sobivad. Kui palju eri liikide isendeid konkreetsel hetkel Laidevahe looduskaitsealal paikneb, sõltub tuule suunast, vee sügavusest jm teguritest. Taimeliikidest kasvab oja-haneputke (*Berula erecta*) 0,1 ha suurusel alal, liht-randpunga (*Samolus valerandi*) 0,2 ha suurusel alal, emaputke (*Angelica palustris*) 29,3 ha suurusel alal, jumalakäppa (*Orchis mascula*) 6,52 ha suurusel alal ja ühe punktleiuna, kaunist kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) 2 punktleiuna, kärbesõit (*Ophrys insectifera*) 0,33 ha suurusel alal, soohiilakat (*Liparis loeselii*) 0,64 ha suurusel alal ja ühe punktleiuna, vahelmist näkirohtu (*Najas marina subsp. intermedia*) 1,13 ha suurusel alal, tõmmu käppa (*Orchis ustulata*) 0,1 ha suurusel alal ja 1 punktleiuna, valget tolmpaad (*Cephalanthera longifolia*) 0,27 ha suurusel alal ja 1 punktleiuna, kõrget kannikest (*Viola elatior*) 0,02 ha suurusel alal. Ülejäänud Laidevahe looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevate liikide kohta arvukuse hinnangud puuduvad. Tegu on liikidega, mis on varem juba Siiksaare-Oessaare hoiuala või Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala kaitse-eesmärgiks seatud.

Lisaks eespool kirjas olevale on Laidevahe looduskaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud asjaoluga, et kaitseala asub Siiksaare-Oessaare looduslinal ja Siiksaare-Oessaare lahtede linnualal, mis kuuluvad Natura 2000 võrgustikku.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Looduskaitseaduse § 27 kohaselt moodustatakse looduse säilimiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks looduskaitsealad. Laidevahe looduskaitseala on algselt loodud saarestiku, lahe, jäänukjärvede, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitseks. Nende loodusväärtuste roll on aja jooksul suurenenud. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega võõndi moodustamist ja näiteks looduslikult niiskete elupaigatüüpide (rannaniidud, liigirikad madalsood, sinihelmikakooslused, soostuvad ja soo-lehtmetsad) kaitseks olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööde ja jahi reguleerimist. Hoiuala on mõeldud eelkõige loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks. Kuna alal esinevad erinevad loodusväärtused (kooslused ja liigid), siis ei ole püsielupaiga

moodustamine otstarbekas, kuna see moodustatakse peamiselt liikide ja nende elupaikade kaitseks, mitte erineva väärtusega looduskompleksi kaitseks.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (rannajoon, kiviaiad, teed, kõlviku piirid, metsasihid, ojad, kraavid ja parema puudumisel mõttelised sirged) aga ka mõõdistatud katastriüksuste piire. Kaitsealal on sihtkaitsevööndis leiduvate kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtuste puhvrina kasutatud piiranguvööndit, kus asuvad lisaks kaitstavatele elupaigatüüpidele, mille kaitse on tagatud piiranguvööndi kaitsekorruga, ka looduskaitse seisukohast vähemväärtuslikud alad (sh õuemaad). Koordinaadid on esitatud tasapinnaliste ristkoordinaatidena meetermõõdistikus ja geodeetilisel kujul. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Käesoleva seletuskirja koostamise hetkel kehtiva kaitse-eeskirja järgi on Laidevahe looduskaitseala pindala 2454,5 ha, sh sihtkaitsevööndite pindala 1739,7 ha ja piiranguvööndite pindala 714,8 ha. Siiksaare-Oessaare hoiuala pindala on 1518,1 ha. Kaitse all olevaid maid on hetkel kokku seega 3972,6 ha.

Uue kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on Laidevahe looduskaitseala pindala 4287,4 ha, sh sihtkaitsevööndite pindala 1745,7 ha (sellest eramaad on 337 ha) ja piiranguvööndite pindala 2541,7 ha (sellest eramaad on 463,4 ha). Laidevahe looduskaitseala kavandatavast pindalast moodustavad eramaad kokku 800,4 ha, riigimaad 1262,7 ha, munitsipaalmaad 13,5 ha ja muu maa (veeala ja jätkuvalt riigi omandis olev maa) 2210,8 ha. Kaitsealaga liidetakse hoiuala 1515,4 ha ulatuses ja ning uue, seni kaitseta ala, arvelt laieneb kaitstav ala 314,8 ha. Ka Euroopa tähtsusega linnu- ja loodusala pindala suureneb piiride korrigeerimise tulemusena 314,8 ha. Siiksaare-Oessaare hoiuala liideti tervikuna Laidevahe looduskaitseala koosseisu, kuna kaitse- ja hoiuala väärtused ühtivad, ning nad kuuluvad sama loodusala koosseisu. Samuti puudub mitme üksteisega külgneva sarnase kaitstava ala olemasolu vajadus ning hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega vööndi moodustamist. Suur osa hoiuala maismaosast arvati piiranguvööndisse väärtuslike poollooduslike koosluste kaitseks ja metsaelupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) kaitseks arvati ülejäänud hoiuala osa sihtkaitsevööndisse.

Uuest kaitsealaga liidetavast alast on ligikaudu 305,3 ha mereala, kus esinevad elupaigatüübid veealused liivamadalad (1110) ja karid (1170) ja 9,5 ha maismaad (sh 5,4 ha eramaad). Maismaal liidetakse kaitsealaga elupaigatüübi vanad laialehised metsad (9020*) (osaliselt Ado katastriüksus katastritunnusega 59201:004:0132)) esinemisala ja riigimaa kõrge väärtusega metsaala, millel leidub ka 4 ha suurune vääriselupaik.

Kaitstavast alast arvatakse välja kokku ligikaudu 7,5 ha, millest enamus on tekkinud piiride vastavusse viimisel aluskaartidega (põhikaart, katastrikaart). Sisuliste muudatustena arvatakse kaitstavast alast välja 0,5 ha Ilo katastriüksuse (katastritunnus 59201:004:0373) õuealast, 1 ha osa Niidu katastriüksusest (katastritunnus 59201:004:0086), mis paikneb eraldi teisel pool Leetsaare teed ja mis ei vasta ühelegi elupaigatunnusele, samuti ei esine seal muid loodusväärtusi ning 0,3 ha Pärdi-Juhani katastriüksusest (katastritunnus 85801:004:0422), kus ala kaitse-eesmärgiks olevaid loodusväärtusi ei esine.

Lisaks tsoneeriti ja korrigeeriti ümber vööndeid. Väärtuslikud elupaigatüübid (eelkõige metsaelupaigad) arvati sihtkaitsevööndisse ja alad, kus esines elamu- ja põllumaid ning poollooduslikke kooslusi, arvati piiranguvööndisse. Varem hoiuala koosseisu kuulunud alast arvati piiranguvööndisse 1397,9 ha, sh eramaid 259,2 ha. Varem hoiuala koosseisu kuulunud alast arvati sihtkaitsevööndisse ligikaudu 117,4 ha, millest eramaid on 87,4 ha. Endise Laidevahe looduskaitseala piiranguvööndist tsoneeriti sihtkaitsevööndisse 42,6 ha, sh eramaid 11,7 ha, ning sihtkaitsevööndist piiranguvööndisse 162,4 ha, sh eramaid 64,2 ha.

Muudatused seoses eramaaga: Uut seni kaitseta eramaad võetakse kaitse alla 5,5 ha. Kaitse alt arvatakse välja 1,8 ha, eramaid. Hoiualast arvati piiranguvööndisse 259,2 ha eramaid ja sihtkaitsevööndisse 87,4 ha eramaid. Kaitseala piiranguvööndist tsoneeriti sihtkaitsevööndisse 11,7 ha eramaid ja sihtkaitsevööndist piiranguvööndisse 64,2 ha eramaid.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb Laidevahe looduskaitseala viiest sihtkaitsevööndist ja viiest piiranguvööndist. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsakoosluste loodusliku arengu tagamiseks, poollooduslike koosluste säilitamiseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade ning lindude rändepeatus- ja sulgimispaikade säilitamiseks. Sihtkaitsevööndi kaitsekord võimaldab keelata metsaraiet, seada liikumispiiranguid, reguleerida maaparandussüsteemide hoiutöid jms. Elupaikade säilitamise kaudu hoitakse ka tüüpilist maastikuilmet ja kaitstakse kogu looduse mitmekesisust. Sihtkaitsevööndi režiim võimaldab selgemini sõnastada kaitsekorralduslikke piiranguid (liikumispiirangu kehtestamine, uute ehitiste püstitamise keelamine, majandustegevuse, sh metsamajanduse keelamine, maaparandussüsteemide hoiutööde reguleerimine jne). Piiranguvööndid hõlmavad majanduslikult kasutatavaid alasid, kus asuvad hoonestus ja muud rajatised, põllumaad, välja kujunemata vähemväärtuslikud elupaigad (nt noorendikud) ja poollooduslikud kooslused.

Kaitseala piiritlemisel lähtuti sellest, et kõik looduslikult niisked elupaigatüübid (rannaniidud, liigirikkad madalsood, sinihelmikakooslused, soostuvad ja soo-lehtmetsad) jääksid tervikuna looduskaitseala koosseisu. Selleks järgiti juba olemasolevat kaitseala piiri, mida laiendati olemasoleva Siiksaare-Oessaare hoiuala arvelt. Kaitseala välispiir kulgeb valdavalt mööda katastriüksuste piire, teeservi ja kiviaedasid nii, et piirnevad teed ja kiviaiad jäävad kaitsealast välja. Kaitseala loodeosas kulgeb välispiir mööda kõlviku piiri üle Härma katastriüksuse (katastritunnus 59201:004:0292) punktist koordinaatidega X 431 394,029 Y 6 465 819,209 kuni punktini koordinaatidega X 431 272,730 Y 6 465 949,030 ning sealt edasi mõttelise sirgena kuni ristub Ilo katastriüksuse (59201:004:0373) piiriga punktis koordinaatidega X 431 259,974 Y 6 465 963,703. Edasi kulgeb kaitseala välispiir mööda katastriüksuste piiri punktini koordinaatidega X 430 689,628 Y 6 465 995,723. Selles kohas arvati endise Siiksaare-Oessaare hoiuala koosseisust välja umbes 0,5 ha suurune Ilo kinnistu õueala (59201:004:0373), kus ei esine kaitsealuseid elupaigatüüpe. Eelpool nimetatud punktist saab alguse mõtteline sirge, mis kulgeb üle Ilo kinnistu ja ristub vastutuleva katastripiiriga punktis koordinaatidega X 430 770,663,867 Y 6 466 141,525, kust kulgeb edasi mööda katastripiiri lääne poole punktini koordinaatidega X 430 714,424 Y 6 466 138,607. Selles kohas arvati endise Siiksaare-Oessaare hoiuala koosseisust välja 0,05 ha suurune Ilo katastriüksuse õueala. Eelpool nimetatud punktist kulgeb piir mööda õueala kõlvikut kuni kiviaiani ja katastriüksuse nurgapunktini X 430 631,499 Y 6 466 136, 545. Edasi kulgeb piir mööda katastriüksuse piiri loode poole kuni katastriüksuse (59201:001:0722) nurka. Piir läheb edasi mööda katastrit jõudes Ado katastriüksuse (59201:004:0132) kagunurka ja kulgeb diagonaalselt üle katastriüksuse kuni punktini koordinaatidega X 430 032,034 Y 6 466 343,905. Selle laiendusega võetakse kaitse

alla 5,58 ha suurune metsatukk, mis on inventeeritud vanaks laialehiseks metsaks (9020*) (Kadri Tali suulised andmed 2009. aastast ja Marii Aksiim 2014). Eelnimetatud punktist kulgeb välispiir lõunasse mööda katastriüksuse piiri punktini koordinaatidega X 430 021,831 Y 6 466 198,212, siit edasi läheb mõtteline sirge läände katastriüksuse vastasserva punktini koordinaatidega X 429 771,383 Y 6 466 249,294. Edasi kulgeb piir põhja poole katastriüksuse nurka punktini koordinaatidega X 429 776,985 Y 6 466 341,187. Siit edasi läheb mõtteline sirge loodesse punktini koordinaatidega X 429 528,035 Y 6 466 426,717. Selle laiendusega võetakse kaitse alla ligi 4 ha vääriselupaika. Eelnimetatud punktist liigub piir mööda katastripiiri läände kuni Aru katastriüksuse (59201:004:0093) serva punktini koordinaatidega X 429 182,337 Y 6 466 489,520. Edasi kulgeb piir mööda katastripiiri kirdesse kuni jõuab katastriüksuse nurka punktini koordinaatidega X 429 283,073 Y 6 466 646,867. Sellest punktist kulgeb piir loodesse kuni teeni. Mööda teeääre katastrit kulgeb piir kirdesse kuni katastriüksuse nurka (59201:001:0722) punktini koordinaatidega X 429 283,996 Y 6 467 550,278. Edasi läheb sama katastripiiri mööda kuni vastutuleva teerajani punktis koordinaatidega X 429 675, 147 Y 6 467 680,182. Edasi kulgeb välispiir mööda teerada kagu suunas kuni tuleb vastu Sanniko-Benno katastriüksus (59201:004:0553) punktis koordinaatidega X 429 828,236 Y 6 467 505,584. Sellest punktis läheb piir edasi mööda katastripiire kagu suunas kuni vastutuleva elektriliini kõlvikuni katastriüksuse nurgas punktis koordinaatidega X 430 160,699 Y 6 467 273,723. Sellest punktis muudab välispiir suuna mööda sama katastripiiri ida poole kuni katastriüksuse nurgapunkti koordinaatidega X 430 384,551 ja Y 6 467 323,123. Edasi kulgeb piir mööda sama katastripiiri kuni vastutuleva elektriliini kõlvikuni (kõlvik jääb kaitseala koosseisust välja) punktis koordinaatidega X 430 119,647 Y 6 467 530,849. Siit läheb välispiir edasi mööda kõlvikupiiri põhja kuni tuleb vastu kraav katastripiiri servas punktis koordinaatidega X 430 059,884 Y 6 467 823,110. Eelnimetatud punktist kulgeb piir mööda katastripiiri kagusse kuni punktini koordinaatidega X 432 074,723 Y 6 467 208,641. Edasi kulgeb piir mööda kraaviserva (kraav jääb kaitseala koosseisust välja) põhja poole kuni kraavi lõppu punktis koordinaatidega X 431 892,100 Y 6 467 836,500. Siit läheb mõtteline sirge kiviaia otspunktini koordinaatidega X 431 934,954 Y 6 467 867,385. Edasi kulgeb piir kirde poole mööda kiviaia äärtpidi kuni vastutuleva katastripiirini punktis koordinaatidega X 432 026,508 Y 6 467 993,024. Nüüd kulgeb piir mööda katastripiiri itta kuni Lõve jõeni punktis koordinaatidega X 432 284,400 Y 6 468 023,976. Sellest punktist kulgeb välispiir edasi jõeäärt mööda (jõgi jääb kaitseala koosseisu) kuni kuivenduskraavini punktis koordinaatidega X 432 211,049 Y 6 468 239,603. Kaitseala piir kulgeb edasi piki kuivenduskraavi kirdesse kuni järgmise vastutuleva kuivenduskraavini punktis koordinaatidega X 432 221,249 Y 6 468 245,148. Edasi kulgeb välispiir lõunasse piki kuivenduskraavi (kraav jääb kaitseala koosseisust välja) kuni punktini koordinaatidega X 432 638,150 Y 6 468 139,671. Sellest punktist läheb piir kirde poole piki kuivenduskraavi (kraav välja arvatud) kuni punktini koordinaatidega X 432 824,483 Y 6468 217,570 ja siit edasi kulgeb itta kuni punktini koordinaatidega X 433 175,864 Y 6 468 235,968. Eelnimetatud punktist jätkub piir kagu suunas piki kuivenduskraavi punktini koordinaatidega X 433 217,629 Y 6 468 152,637. Edasi kulgeb piir teisel pool kraavi punktis koordinaatidega X 433 219,388 Y 6 468 153,089, kus jätkub mõttelise sirgena Kalda katastriüksuse (85801:004:0139) õuealani punktis koordinaatidega X 433 280,858 Y 6 468 083,811. Edasi kulgeb piir mööda õueala katastrit lõuna poole kuni punktini koordinaatidega X 433 306,860 Y 6 468 031,180. Eelnimetatud punktist läheb mõtteline sirge punkti koordinaatidega X 433 306,438 Y 6 468 014,155. Siit alates kulgeb piir mööda kiviaedu (kiviaiad jäävad kaitsealast välja) lõuna poole kuni vastutuleva katastripiirini punktis koordinaatidega X 433 389,391 Y 6 467 883,879. Edasi kulgeb piir Kuressaare metskond 884 katastripiiri mööda kagusse ja jätkudes mööda Värava katastripiiri (85801:004:0072) kuni katastrinurka punkti koordinaatidega X 433 476,604 ja Y 6 467 661,678. Edasi jätkub sama katastripiiri mööda edelasse katastrinurgani punkti

koordinaatidega X 433 298,409 Y 6 467 569,405. Sellest punktist kulgeb välispiir mööda katastripiiri kagusse Kopli katastriüksuse (85801:004:0433) nurgapunkti koordinaatidega X 433 344,291 Y 6 467 472,100, kust kulgeb välispiir edasi mööda katastripiiri kirde poole kuni vastutuleva teerajani punktis koordinaatidega X 433 509,946 Y 6 467 533,718. Teerajast suundub piir lõunasse (rada jääb kaitseala koosseisust välja) kuni vastutuleva kiviaiani punktis koordinaatidega X 433 503,242 Y 6 467 414,935. Eelnimetatud punktist kulgeb piir mööda kiviaia serva (kiviaed jääb välja) kirdesse kuni vastutuleva haritava maa kõlvikuni punktini koordinaatidega X 433 612,259 Y 6 467 461,385. Edasi jätkub piir mööda kõlvikupiiri lõuna poole kuni vastutuleva rajani, jätkudes mööda rada edela suunas kuni katastripiirini punkti koordinaatidega X 433 595,915 Y 6 467 320,707. Edasi kulgeb välispiir mööda katastripiiri punktini X 433 607,562 Y 6 467 285,358. Sellest punktist läheb piir Kopli kinnistul oleva õueala läänepoolse punktini koordinaatidega X 433 550,630 Y 6 467 267,310, kust kulgeb sirgjooneliselt teeni ning edasi mööda teeserva (tee jääb selles lõigus kaitsealast välja) kuni Kase katastriüksusel (85801:004:0364) asuva punktini koordinaatidega X 433 612,664 Y 6 467 129,141. Seejärel läheb piir eespool nimetatud punktist üle nimetatud tee kuni Kase katastriüksusel asuva kiviaiani punkti koordinaatidega X 433 619,897 Y 6 467 151,727 ja sealt põhja poole mööda kiviaeda (jättes selles lõigus kiviaia kaitseala koosseisu) kuni ristub taas Kase katastriüksuse piiriga ning edasi järgib katastriüksuse piiri kuni Kase katastriüksusel oleva kiviaiani. Varem Siiksaare-Oessaare hoiualal asunud katastriüksuse idaosas kaitseala piiri korrigeeriti ja varasema kõlvikupiiri asemel kasutati piiritlemisel põhikaardile kantud kiviaeda. Piir kulgeb mööda Kase katastriüksusel olevat õuela kuni punkti koordinaatidega X 433 769,518 Y 6 467 209,506. Edasi kulgeb piir mõttelise sirgetena (käänupunkti koordinaadid X 433 760,832 Y 6 467 209,243; X 433 755,355 Y 6 467 175,330; 433 763,105 Y 6 467 157,637 ja X 433 779,500 Y 6 467 128,800) lõunasse kuni Kase ning Sauna katastriüksusel (85801:004:0129) oleva kiviaiani (jättes kiviaia ja õueala kaitsealast välja). Varem Siiksaare-Oessaare hoiualal asunud katastriüksuse õueala läänepoolses osas piiri korrigeeriti ja varasemad mõttelised sirged nihutati rohkem lääne poole, sest õueala on tegelikkuses laiem). Kiviaia algusest jookseb piir kuni punktini koordinaatidega X 433 818,660 Y 6 467 012,319 ning sealt mõttelise sirgema kuni Sauna katastriüksuse rohumaani punktis koordinaatidega X 433 838,660 Y 6 466 968,730 ja sealt mööda rohumaal kõlviku piiri teiselepoole teed punkti koordinaatidega X 433 786,945 Y 6 466 944,673. Piir kulgeb edasi mööda teid ja tee (21167 Sakla-Siiksaare tee (85801:004:0391) katastriüksust (teed jäävad kaitsealast välja) kuni jõuab Matsi katastriüksuseni punkti koordinaatidega X 435 313,002 Y 6 465 475,252. Edasi liigub piir mööda pinnasteed (teed on v.a) ja suundub edelasse kuni punkti koordinaatidega X 434 918,051 Y 6 465 404,413. Siit jätkub piir mööda pinnasteed kagu poole kuni vastutuleva kruusakattega teeni punktis koordinaatidega X 435 231,716 Y 6 464 866,277. Edasi liigub piir ida suunas kuni vastutuleva kiviaiani punkti koordinaatidega X 435 238,959 Y 6 464 864,018, kust suundub mööda pinnasteed (tee jääb välja) kiviaia lõppu punkti koordinaatidega X 435 261,245 Y 6 464 782,716. Eelnimetatud punktist jätkub piir mööda kruusakattega teed (tee on v.a) kuni punktini koordinaatidega X 435 285,906 Y 6 464 710,099. Edasi kulgeb piir edelasse järgides Tõnnu katastriüksuse (85801:004:0203) piiri kuni punktini koordinaatidega X 435 365,352 Y 6 464 440,010. Sellest punktist jätkub välispiir mööda rada (rada jääb kaitseala koosseisust välja) edela poole kuni punktini koordinaatidega X 435 325,157 Y 6 464 267,599. Eelnimetatud punktist võtab välispiir suuna kagusse ja kulgeb mööda kiviaeda (kiviaed jääb kaitsealast välja) kuni punktini koordinaatidega X 435 498,998 Y 6 463 917,491. Seejärel läheb piir mõttelise sirgema üle tee punkti koordinaatidega X 435 508,717 Y 6 463 920,753 ning jätkub selles kohas mööda kiviaeda (kiviaed v.a) kuni risti vastutuleva kiviaiani punktis koordinaatidega X 436 046,777 Y 6 464 455,435. Siit jätkub piir põhja poole mööda kiviaeda punktis koordinaatidega X 436 054,417 Y 6 464 461,554 kuni punktini koordinaatidega X 436 019,274 Y 6 464 587,001. Edasi kulgeb piir mööda idapoolset

kiviaeda kuni vastutuleva haritava maa kõlvikuni punktis koordinaatidega X 436 403,706 Y 6 464 782,404. Sellest punktist alates järgib piir haritava maa kõlvikut kuni punktini koordinaatidega X 436 439,062 Y 6 464 837,475. Eelnimetatud punktist kulgeb piir mõttelise sirgena edasi katastriüksuse nurgapunkti koordinaatidega X 436 499,008 Y 6 464 930,832. Sealt kulgeb välispiir ida poole mööda Rähni-Mardi katastriüksust (85801:004:0225) kuni punktini koordinaatidega X 436 638,603 Y 6 464 952,758. Nüüd järgib piir Möldri katastriüksuse piiri, liikudes loodesse ning jõudes punkti koordinaatidega X 436 640,849 Y 6 465 007,214. Eelnimetatud punktist läheb mõtteline sirge punkti koordinaatidega X 436 774,209 Y 6 464 999,972, kust kulgeb edasi kirde poole mööda katastripiire kuni jõuab punktini koordinaatidega X 436 823,843 Y 6 465 097,815. Edasi järgib piir kiviaeda (kiviaed v.a) kuni punktini koordinaatidega X 436 707,212 Y 6 465 224,406, seejärel kulgeb piir edasi mööda Möldri ja Reinu (85801:005:0221) katastriüksuste piire kuni katastrinurga punktini koordinaatidega X 436 911,082 Y 6 465 429,972. Piir läheb edasi mõttelise sirgena Vanareinu katastriüksuse (85801:005:0225) nurka punktini koordinaatidega X 437 039,935 Y 6 465 339,957 kulgedes edasi mööda katastri lõunakülgi kuni punktini koordinaatidega X 437 177,624 Y 6 465 430,343. Edasi kulgeb piir mõttelise sirgena üle kõrvaloleva Reinu ja Anni katastriüksuse (vastavalt 85801:005:0220 ja 85801:005:0144) rannikule (X 437 299,806 Y 6 465 708,158). Edasi läheb piir mööda rannajoont kuni punktini koordinaatidega X 437 624,442 Y 6 465 777,650, seejärel mööda merd mõtteliste sirgetena, mille käänupunktid on X 437 638,425 Y 6 465 780,129, X 440 387,529 Y 6 462 206,257, X 438 225,473 Y 6 461 116,442, X 436 696,224 Y 6 461 028,554, X 435 870,076 Y 6 461 608,617, X 432 276,758 Y 6 461 711,710, X 431 831,221 Y 6 457 990,518, X 430 018,787 Y 6 457 990,518 ja X 430 005,893 Y 6 459 371,945. Kaitseala mereosale lisandub kaguosas ligi 311 ha, kuna senisest kaitsealast ja hoiualast väljaspool esineb elupaigatüüpi karid (1170). Edasi kulgeb välispiir mõttelise sirgena kuni kiviaiaani punktis koordinaatidega X 430 019,700 Y 6 459 376,920 ja sealt edasi mööda kiviaia telgjoont kuni ristub Lausi-Aru (59201:004:0407) katastriüksusega punktis koordinaatidega X 430 129,992 Y 6 459 366,179. Edasi läheb kaitseala piir mööda katastriüksuste piire kuni Kästiku katastriüksusel (59201:004:0039) oleva punktini koordinaatidega X 430 341,807 Y 6 459 422,347 ning sealt edasi mõtteliste sirgetena, mille nurgapunktid on X 430 380,292 Y 6 459 299,069 ja X 430 477,960 Y 6 459 264,347. Seejärel liigub piir mööda Nässu (59201:004:0024) ja Imastu (59201:004:0358) katastriüksuste piire (käänupunktid X 430 903,719 Y 6 459 413,099; X 430 811,716 Y 6 459 601 865) kuni katastrinurga punktini koordinaatidega (X 431 029,141 Y 6 459 910,333), sealt jätkub piir mööda kiviaeda (kiviaed v.a) kuni punktini koordinaatidega X 430 979,801 Y 6 460 145,899. Eelnimetatud punktist kulgeb piir mõttelise sirgena Perve katastriüksuse (59201:004:0127) nurgapunktini koordinaatidega X 430 982,850 Y 6 460 238,071. Sellest punktist alates järgib piir katastriüksuste piire ja liigub põhja poole kuni Veere katastriüksuse (59201:004:0013) nurgapunktini koordinaatidega X 430 869,926 Y 6 460 747,793. Eelnimetatud punktist läheb mõtteline sirge kõlvikupiirini punkti koordinaatidega X 430 949,915 Y 6 460 877,066 jättes kraavi kaitseala koosseisu. Eelnimetatud punktist järgib piir kõlvikupiiri kuni punktini koordinaatidega X 430 953,107 Y 6 460 902,703, sealt kulgeb edasi mõttelise sirgena punkti koordinaatidega X 430 953,005 Y 6 460 925,761. Edasi jätkub piir mõttelise sirgena katastriserva punkti koordinaatidega X 430 937,841 Y 6 461 022,962 (Välgu tee jääb kaitsealast välja). Edasi kulgeb piir mööda sama katastriserva (59201:004:0219) kuni nurgapunktini koordinaatidega X 430 803,110 Y 6 461 223,969, sellest punktist liigub piir edasi mõttelise sirgena kuni oja vasaku kaldani (oja jääb kaitseala koosseisust välja) punkti koordinaatidega X 430 974,881 Y 6 461 400,630 ning sealt edasi mööda oja vasakut kallast kuni Kukessaare katastriüksuse (59201:004:0219) piirini punktis koordinaatidega X 431 253,713 Y 6 461 484,365. Edasi läheb kaitseala piir mööda Kukessaare

maaüksuse piiri ja mõttelisi sirgeid (koordinaatidega X 431 293,275 Y 6 461 613,540 ja X 431 328,081 Y 6 461 645,527 ning X 431 339,827 Y 6 461 658,236 ja X 431 349,272 Y 6 461 665,224) kuni rannikuni, sealt mööda rannajoont kuni punktini koordinaatidega X 431 429,022 Y 6 461 726,859. Edasi läheb kaitseala piir mõttelise sirgena kuni vastutuleva teeni punktini koordinaatidega X 431 400,911 Y 6 461 755,955. Seejärel läheb kaitseala piir mööda teeserva kuni punktini koordinaatidega X 431 321,094 Y 6 461 967,405, sealt liigub piir edasi mööda mõttelisi sirgeid (X 431 325,759 Y 6 461 968,557; X 431 324,733, Y 6 461 971,946, X 431 319,539 Y 6 461 988,366) kuni jõuab uuesti teeserva punktini koordinaatidega X 431 314,594 Y 6 461 986,936. Sealt kulgeb kaitseala piir edasi mööda teeserva kuni punktini koordinaatidega X 431 321,428 Y 6 462 441,439, kust kulgeb piir teisele poole teed punktini koordinaatidega X 431 320,829 Y 6 462 449,405. Eelnimetatud punktist jätkub piir mööda Laidevahe looduskaitseala 14 katastriüksuse serva (59201:004:0629) kuni katastriüksuse nurgapunktini koordinaatidega X 431 501,278 Y 6 463 147 661, siit edasi kulgeb piir mööda 5920027 Väljamõisa tee katastriüksust (59201:004:0581) kuni punktini koordinaatidega X 432 159,051 Y 6 463 995,242. Edasi kulgeb piir mööda Laidevahe looduskaitseala 19 (59201:001:0875) katastriüksust kuni punktini koordinaatidega X 432 122,839 Y 6 465 002,260. Edaspidi liigub kaitseala välispiir mööda katastriüksuste piire (nurgapunktide koordinaadid X 432 002,683 Y 6 464 962,705; X 431 877,283 Y 6 465 854,374; X 431 861,447 Y 6 465 902,918). Eelnimetatud punktist kulgeb välispiir edasi mööda rada lääne poole (läbides punkte koordinaatidega X 431 567,274 Y 6 465 830,839; X 431 524,599 Y 6 465 848,584; X 431 412,320 Y 6 465 826,507) kuni punktini koordinaatidega X 431 405,907 Y 6 465 819,467. Seejärel läheb piir edasi mööda Härma katastriüksuse piiri kuni punktini koordinaatidega X 431 394,029 Y 6 465 819, 209, jõudes sellega välispiirikirjelduse alguspunkti.

Kaitseala koosneb viiest sihtkaitsevööndist: Rukla, Laidevahe, Oessaare, Põldealuse ja Sandla-Silma. Rukla sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on looduslike koosluste, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina, mistõttu on tegu loodusliku sihtkaitsevööndiga. Laidevahe, Oessaare ja Põldealuse sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on eelkõige rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatus-, pesitsus- ja sulgimispaiga, kaitstavate liikide ja nende elupaikade kaitse. Laidevahe sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Laidevahe lahe, laidude ja kalade koelmuala kaitse. Oessaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Oessaare lahe ja kalade koelmuala kaitse. Põldealuse sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on veel rannikumere koosluste ja laidude, jäanukjärvede ja looduslike ning poollooduslike koosluste kaitse. Sandla-Silma sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on looduslike ja poollooduslike koosluste, kaitstavate liikide ning nende elupaikade kaitse. Eespool nimetatud sihtkaitsevööndite puhul on tegu hooldatavate sihtkaitsevöönditega, v.a Rukla sihtkaitsevöönd. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekorra rakendamine tagab paremini seal olevate hooldust vajavate elupaikade soodsat seisundit. Samas toetab sihtkaitsevööndi kaitsekord loodusliku arengu tagamist kaitsealal olevates väärtuslikes metsaelupaigatüüpides. Piiranguvööndi kaitsekord ei võimalda metsakoosluste soodsat seisundit tagada, kuna seal on lubatud teatud piirangutega metsa majandamine. Sihtkaitsevööndid on määratud lähtuvalt loodusväärtuste paiknemisest.

Kaitsealale tsooneeritud Liivi lahe, Põldealuse, Rannaküla, Siiksaare ja Turja piiranguvööndid jäävad alale, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Põldealuse ja Turja piiranguvööndi vaheline piir ning Rannaküla ja Liivi lahe piiranguvööndi vaheline piir läheb mööda rannajoont. Siiksaare ja Põldealuse piiranguvööndi vaheline piir kulgeb läänest itta mööda mõttelisi sirgeid (vastavalt nurgapunktide koordinaatidega X 434 899,601 Y 6 464 318,878 ja X 434 915,606 Y 6 464 346,382, X 435 162,405 Y 6 464 510,352 ja X 435 140,686 Y 6 464 470,057 ning

X 435 253,920 Y 6 464 259,200 ja X 435 247,756 Y 6 464 217,142), katastriüksuse piiri, põllumaa ja metsa, rohumaa ja metsa ning põllumaa ja põdsastiku vahelist kõlviku piiri, kiviaedu (jättes nendes lõikudes kiviaiad Siiksaare piiranguvööndi koosseisu). Turja ja Liivi lahe piiranguvööndit eraldavad mõttelised sirged (nurgapuntide koordinaatidega X 437 099,875 Y 6 462 311,165, X 437 101,530 Y 6 461 632,433 ja X 435 870,076 Y 6 461 608,617).

Siiksaare-Oessaare hoiuala liideti tervikuna Laidevahe looduskaitsealaga ning hoiuala kaitsekorra asemel rakendatakse lisanduval alal peamiselt piiranguvööndi kaitsekorda (nii hoiuala maismaa- kui ka mereosa) ja osaliselt sihtkaitsevööndi kaitsekorda (hoiuala maismaaosa). Piiranguvööndi (Sandla-Silma, Põldealuse) koosseisu arvati suurem osa hoiualast, Siiksaare-Oessaare hoiualale jääv vähem väärtuslik maa-ala (elupaigatüüpe ei esine, osaliselt põllualad, elupaigatüübid (valdavalt poollooduslikud kooslused), mille kaitse tagatakse piiranguvööndi kaitsekorraga). Ülejäänud hoiualaosa arvati sihtkaitsevööndi koosseisu, et tagada seal inventeeritud metsaelupaigatüübi vanad loodusmetsad parem kaitse. Lisaks tzoneeriti osaliselt ümber mitu Laidevahe looduskaitseala vööndit, et tagada väärtuste parem kaitse.

Kaitseala edelaosas liideti Kukessaare piiranguvöönd (peamiselt riigi omandis olev maa (Laidevahe looduskaitseala 14 katastritunnusega 59201:004:0629)) ja munitsipaalomandis olev Puhkeala katastriüksus (59201:004:0608) suuremas osas Rannaküla piiranguvööndiga. Lisaks tzoneeriti Siiksaare-Oessaare hoiuala lõunapoolsem lahustükk Rannaküla piiranguvööndisse (katastritunnused 59201:001:0740, 59201:001:0741, 59201:004:0287, 59201:004:0411, 59201:004:0213, 59201:004:0025, 59201:004:0379, 59201:004:0435, 59201:004:0237, 59201:004:0233, 59201:004:0205, 59201:004:0024, 59201:004:0358, 59201:004:0127, 59201:004:0142, 59201:004:0162, 59201:004:0253, 59201:004:0449, 59201:004:0121, 59201:004:0320 tervikuna ja 59201:001:0955, 59201:004:0236, 59201:004:0194, 59201:004:0039, 59201:004:0245, 59201:004:0013, 59201:004:0219 osaliselt). Valdavalt on tegu eramaadega, kuid leidub ka jätkuvalt riigi omandis olevat maad, riigiomandisse kuulub tuletornialune maa ja veel kaks maatüskust. Nende alade puhul on tegu suure looduskaitsealase väärtusega elupaigatüüpide esinemisaladega (nt rannaniidud, loopealsed, kuivad niidud lubjarikkal mullal) ja rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatus-, pesitsus- ja sulgimispaigaga.

Siiksaare piiranguvööndiga liideti Siiksaare-Oessaare hoiuala põhja- ja läänepoolsed lahustükid (katastritüksused 59201:004:0371, 59201:004:0374, 85801:004:0072, 85801:004:0122 tervikuna ja 85801:001:1086, 59201:001:0874, 59201:001:0807, 85801:004:0364, 85801:004:0035, 85801:004:0129, 59201:004:0292, 59201:004:0373, 59201:002:0027, 59201:002:0691, 59201:002:0445, 85801:004:0076, 85801:004:0139, 85801:004:0123, 85801:004:0433, 85801:004:0315 osaliselt). Samuti arvati Siiksaare piiranguvööndisse Endreka (59201:002:0275) katastriüksusel paiknev Lõve jõe osa. Nendel aladel asuvad suure looduskaitsealase väärtusega elupaigatüübid (poollooduslikud kooslused rannaniidud, loopealsed, kuivad niidud lubjarikkal mullal, niiskuselembesed kõrgrohustud, aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud, puisniidud, puiskarjamaad).

Osa Põldealuse, Oessaare, Sandla ja Silma sihtkaitsevööndist liideti Siiksaare piiranguvööndiga (katastritunnused 85801:004:0317, 59201:004:0432, 59201:004:0130, 85801:004:0072, 85801:004:0112, 85801:004:0210, 85801:004:0048, 85801:004:0047, 85801:004:0035, 59201:004:0215 tervikuna ja 85801:001:1086, 59201:001:0874, 85801:004:0448, 85801:004:0309, 59201:004:0224, 85801:004:0011, 59201:004:0373, 85801:004:0162,

85801:004:0139, 85801:004:0076, 85801:004:0123, 85801:004:0078, 85801:004:0433, 85801:004:0364, 59201:001:0722, 85801:004:0394, 85801:004:0119, 85801:004:0191, 85801:004:0385 osaliselt ja jätkuvalt riigi omandis olevat maad), kuna nendel aladel suure loodusväärtusega elupaigatüüpe ei esine (või esineb väikeste laikudena poollooduslikke kooslusi) ning aladel paikneb hoonestus ja põllualad.

Põldealuse piiranguvööndiga liideti Siiksaare-Oessaare hoiualast (katastritunnused 85801:004:0199, 85801:005:0148, 85801:005:0144, 85801:005:0168, 85801:005:0015, 85801:005:0022, 85801:005:0023, 85801:004:0091, 85801:005:0189, 85801:004:0313, 85801:005:0223, 85801:005:0221, 85801:005:0220, 85801:005:0225 ja 85801:004:0422 osaliselt) ja osa Põldealuse sihtkaitsevööndist (katastritunnused 85801:004:0191, 85801:004:0119 ja 85801:004:0385 osaliselt).

Rukla loodusliku sihtkaitsevööndi lääneservast arvati välja elupaigatüüp aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ning liideti Sandla-Silma hooldatava sihtkaitsevööndiga, mille tulemusena on võimalik seda kooslust hooldama hakata. Lisaks arvati välja osa metsasid, milles paiknesid puisniidule juurdepääsuteed, need metsad liideti Sandla-Silma hooldatava sihtkaitsevööndiga. Läänepiir kulgeb nüüd Laidevahe looduskaitseala 17 kinnistu katastrinurgast (59201:001:0722) mõttelise sirgena punktis koordinaatidega X 429 283,122 Y 6 466 646,873 kuni kraavini punktini koordinaatidega X 429 755,160 Y 6 467 284,026. Põhjaservas kulgeb piir mööda kraavi alates eelnimetatud punktist, jättes kraavi Sandla-Silma sihtkaitsevööndisse, ning jõudes punktini koordinaatidega koordinaadid X 430 550,259 Y 6 467 069,854. Rukla sihtkaitsevööndi idaservas korrigeeriti vööndi piire, mille tulemusena muutus osaliselt ka Sandla-Silma sihtkaitsevööndi piir. Rukla loodusliku sihtkaitsevööndi piir kulgeb eelnimetatud punktist edasi mõttelise sirgena Ado kinnistu (katastritunnus 59201:004:0132) katastrinurka ja märgala kõlvikunurgani punktis koordinaatidega X 430 476,287 Y 6 466 455,274 ning sealt edasi läheb piir mööda maaüksust katastriüksuse läänenurka ja kaitseala välispiirini ning edasi mööda välispiiri.

Laidevahe sihtkaitsevööndi piir kulgeb mööda Laidevahe lahe rannajoont (jättes veela ja Laidevahe lahe laidu Laidevahe sihtkaitsevööndisse) ning mõttelist sirget (nurgapunktide koordinaadid X 434 010,010 Y 6 462 932,530 ja X 433 317,086 Y 6 462 626,057). Laidevahe sihtkaitsevööndit on suurendatud vähesel määral Liivi lahe piiranguvööndi arvelt, et vältida mõrdade panekut Laidevahe lahe suudme ette. Mõrdade panek suudmesse takistab kalade vaba liikumist lahtedesse ja Löve jõkke. Ala tsoneeriti sihtkaitsevööndisse, kuna seal on oluline väärtuste kaitseks rakendada liikumispiirangut ning piiranguvööndi kaitsekord ei võimalda liikumispiirangute seadmist. Samuti on Laidevahe lahe suudmealal vajalik reguleerida kalapüüki, mistõttu liideti ala Laidevahe sihtkaitsevööndiga, mis tagab vajalikud tingimused.

Põldealuse sihtkaitsevööndi piir kulgeb alates Uue-Reinu katastriüksuse (85801:004:0257) punktist koordinaatidega X 435 953,460 Y 6 464 272,886 mööda kaitseala välispiiri kuni punktini koordinaatidega X 436 638,603 Y 6 464 952,758. Edasi läheb Põldealuse sihtkaitsevööndi piir mööda katastriüksuste piire kuni punktini koordinaatidega X 437 024,157 Y 6 464 819,071, kust edasi läheb mõttelise sirgena kuni ristub rannajoonega punktis koordinaatidega X 437 038,513 Y 6 464 820,531. Edasi järgib Põldealuse sihtkaitsevööndi piir rannajoont (jättes mereala sihtkaitsevööndist välja) kuni punktini koordinaatidega X 437 090,690 Y 6 462 943,904. Sealt edasi läheb Põldealuse sihtkaitsevööndi piir mõtteliste sirgetena (käänupunktide koordinaadid X 437 099,875 Y 6 462 311,165, X 435 080,182 Y 6 462 314,188 ja X 435 076,707 Y 6 462 314,597) kuni ristub taas rannajoonega punktis koordinaatidega X 434 976,618 Y 6 462 336,858. Edasi läheb piir mööda ranna- ja kaldajooni,

katastriüksuseid ja mõttelisi sirgeid (käänupunktide koordinaadid X 435 638,081 Y 6 463 720,783, X 435 748,939 Y 6 463 735,392 ja X 436 020,251 Y 6 463 554,523). Põldealuse sihtkaitsevööndiga liideti Liivi lahe sihtkaitsevöönd ja osa Siiksaare piiranguvööndist (katastritunnused 85801:004:0422, 85801:004:0091 osaliselt) ning osaliselt Siiksaare-Oessaare hoiuala kagupoolsem lahustükk (katastritunnused 85801:004:0473, 85801:004:0257, 85801:004:0284, 85801:004:0138, 85801:004:0225 osaliselt ja 85801:004:0062, 85801:004:0198, 85801:004:0182, 85801:004:0310, 85801:004:0057, 85801:004:0202, 85801:004:0063, 85801:004:0387, 85801:004:0064, 85801:004:0061, 85801:004:0194 tervikuna). Sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik seal esinevate esinduslike metsaelupaigatüübi vanad loodusmetsad kaitseks. Lisaks liideti Põldealuse sihtkaitsevööndiga Siiksaare-Oessaare hoiuala laidu: Põdvalaid, Vahelmiserahu ja Allirahu, et tagada sealsetele lindudele pesitsusaegne rahu.

Oessaare sihtkaitsevööndi piir kulgeb mööda Oessaare ja Poka lahe kaldajoont (jättes lahed Oessaare sihtkaitsevööndisse).

Sandla-Silma sihtkaitsevöönd järgib alates punktist koordinaatidega X 429 283,073 Y 6466 646,867 kaitseala välispiiri kuni katastripunktini koordinaatidega X 432 074,723 Y 6 467 208,641. Seejärel kulgeb mööda katastripiiri (nurgapunktide koordinaatidega X 432 377,687 Y 6 467 244,738; X 432 441,281 Y 6 467 553,809, X 432 413,536 Y 6 467 642,499; X 432 709,608 Y 6 467 797,260; X 432 850,608 Y 6 467 818,455). Eelnimetatud punktist kulgeb vööndipiir edasi mööda kraavi (kraav jääb Sandla-Silma sihtkaitsevööndisse) kuni katastripiirini (71401:001:0589) punktis koordinaatidega X 432 982,166 Y 6 467 140,866. Edasi kulgeb mööda katastripiiri kraavini punktis koordinaatidega X 432 741,545 Y 6 466 990,915, seejärel kulgeb mööda kraavi (siinkohal jääb kraav Siiksaare piiranguvööndisse) kuni Oessaare lahe kõlvikupiirini punktis koordinaatidega X 433 137,082 Y 6 466 565,179. Edasi kulgeb vööndipiir lõuna poole mööda Oessaare ja Poka lahe kõlvikupiiri punktini koordinaatidega X 434 380,722 Y 6 465 642,971. Seejärel läheb piir mõttelise sirgena katastriüksuse punktini koordinaatidega X 434 389,644 Y 6 465 644,625 ning liigub edasi mööda katastripiire (läbides punkti koordinaatidega X 434 671,823 Y 6 465 951,199) kuni Kadariku haritava maa kõlvikuni punktis koordinaatidega X 434 878,583 Y 6 465 589,228. Mööda kõlvikupiiri läheb vööndipiir edasi punkti koordinaatidega X 434 780,280 Y 6 465 404,830, seejärel järgib piir katastripiire (nurgapunktide koordinaatidega X 434 707,552 Y 6 465 406,269; X 434 418,000 Y 6 465 190,201; X 434 485,787 Y 6 465 043,274) kuni rajani punktis koordinaatidega X 434 724,383 Y 6 465 050,614. Edasi kulgeb piir mööda rada kuni tuleb ette katastripiir punktis koordinaatidega X 434 756,175 Y 6 464 865,214, seejärel läheb piir edasi mööda katastripiire (nurgapunktide koordinaadid X 434 572,591 Y 6 464 617,949; X 434 817,236 Y 6 464 602,371) kuni Põldealuse lahe kõlvikupiirini punktis koordinaatidega X 434 887,691 Y 6 464 319,680, kust järgib edasi kõlvikupiiri punktini koordinaatidega X 434 927,071 Y 6 463 589,266. Eelnimetatud punktist suundub piir läände kiviaiana ja mööda kiviaia telgjoont kulgeb edasi kuni jõuab Laidevahe laheni punktis koordinaatidega X 434 376,714 Y 6 463 485,623. Mööda Laidevahe lahe kõlvikut läheb piir põhja poole, tehes peaaegu ringi peale lahele ja jõudes avamereni, kust jätkub piir mööda rannikut kuni kiviaiani punktis koordinaatidega X 432 010,567 Y 6 462 239,537. Edasi kulgeb piir mööda kiviaeda (kiviaed jääb Rannaküla pv'sse) kuni teeni punktis koordinaatidega X 431 711,687 Y 6 462 461,617. Seejärel läheb piir mõttelise sirgena üle tee punkti koordinaatidega X 431 705,160 Y 6 462 463,000, kust kulgeb edasi mööda teed katastriüksuse punkti koordinaatidega X 431 702,180 Y 6 462 461,171. Edasi järgib Sandla-Silma sihtkaitsevööndi piir välispiiri kuni Laidevahe looduskaitseala 18 kinnistu (katastritunnus 59201:001:0874) nurgapunktini koordinaatidega X 432 122,921 Y 6 465 002,319.

Eelnimetatud punktist kulgeb mõtteline sirge punkti koordinaatidega X 432 770,995 Y 6 465 233,744, kust jätkub piir mööda katastripiire põhja poole kuni rajani punktis koordinaatidega X 432 657,757 Y 6 465 593,975. Edasi kulgeb piir mööda rada kuni Laidevahe looduskaitseala 18 kinnistu katastripiirini punktis koordinaatidega X 432 588,695 Y 6 465 828,634. Edasi kulgeb piir mööda sama katastripiiri kuni punktini koordinaatidega X 432 679,908 Y 6 466 039,267, seejärel läheb piir edasi mööda Vesiroosi kinnistu (59201:004:0361) katastripiiri kuni punktini koordinaatidega X 432 460,281 Y 6 466 188,074. Eelnimetatud punktist läheb mõtteline sirge katastrinurgapunkti koordinaatidega X 431 597,732 Y 6 466 195,844, kust jätkub piir mööda katastripiire (nurgapunktide koordinaadid X 430 926,719 Y 6 466 149,623; X 430 914,381 Y 6 466 313,803) jõudes välispiirini punktis koordinaatidega X 430 554,947 Y 6 466 190,929. Mööda välispiiri liigub piir edasi kuni tuleb vastu Rukla looduslik sihtkaitsevöönd punktis koordinaatidega X 430 032,034 Y 6 466 343,905. Edaspidi järgib vööndipiir Rukla loodusliku sihtkaitsevööndipiiri kuni Sandla-Silma hooldatava sihtkaitsevööndi alguspunktini koordinaatidega X 429 283,073 Y 6 466 646,867.

Osa Siiksaare piiranguvööndist (katastriüksused 85801:004:0214 ja 85801:004:0378 osaliselt ning tervikuna 85801:001:1076, 85801:001:1082, 85801:001:1081, 85801:004:0404, 85801:004:0096, 85801:004:0361, 85801:004:0365 ja jätkuvalt riigi omandis olevat maad) liideti Põldealuse, Sandla-Silma ja Oessaare sihtkaitsevööndiga. Sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik seal esinevate metsaelupaigatüüpide soostuvad ja soo-lehtmetsad ning vanad loodusmetsad kaitseks.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (vastavalt alal tehtud inventuuridele ja siretele) ning osaliselt kaitseala tzoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Marika Kose 2011).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiollemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmarke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt

isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tzoneeritud viite piiranguvööndisse ja viite sihtkaitsevööndisse. Leebem kaitseeriim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada teadaolevate mere-, ranniku-, niidu-, soo- ja metsakoosluste ning kaitse-eesmärgiks olevate liikide säilimist.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse pärast antud eelnõu kohase määruse jõustumist kehtetuks Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” § 1 lõike 1 punkt 57 ja lisas olev kaart „Siiksaare-Oessaare” ning Vabariigi Valitsuse 5. novembri 2002. a määrus nr 334 „Laidevahe looduskaitseala kaitse alla võtmine ja Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Metsamajandusliku ja kaevandamisalase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks need piirangud on vajalikud.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud 15. veebruarist kuni 31. juulini Rukla sihtkaitsevööndis ning 1. aprillist kuni 31. augustini Laidevahe ja Põldealuse sihtkaitsevööndi laidudel. Sihtkaitsevööndis viibimise keeld ei laiene järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusele ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele. Inimeste viibimine on piiratud ajaliselt lindude pesitsuskohtades, täpsemalt on piiranguid põhjendatud käesoleva seletuskirja peatükis 2.5.4.3.

Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud õuemaal ja kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Teistes kohtades on telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja saab anda nõusolekuid näiteks lõkke tegemiseks koosluste hooldustöödeks või muul põhjendatud juhul, seades vajaduse korral lõkke tegemisele tingimusi, mis väldiksid kaitsealuste elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide elupaikade kahjustamist. Poollooduslike koosluste hooldamisel ja eriti taastamisel on tihti otstarbekas raiutud võsa või väärtusetuks muutunud hein lähikonnas ära põletada. Kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud telkimis- ja lõkkekohti kaitsealal praegu ei ole, kuid kaitsekord võimaldab vajaduse korral neid tulevikus rajada.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel ning jalgrattaga sõitmine radadel. Kaitseala valitseja nõusolekul on sõidukiga sõitmine väljaspool teid lubatud ka kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekoguni viimisel. Teistel juhtudel on sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, liinirajatiste hooldustöödel ja kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning põllu- ja metsamajandustöödel. Kooskõlastuse ujuvvhendi transportimiseks väljaspool teed saab anda juhul, kui sellega ei kahjustata pinnast

ega kaitseväärtusi. Veesõidukite veeskamise kohad on Kukessaare paadisild ja Rootsi-Sadama koos vaatetorniga. Lisaks on lautrikohti, mis on igauheõiguse põhimõttel kasutatavad või asuvad eramaadel, näiteks Põessaare piirkonnas, Abaja Laidevahe kirdenurgas ja Pikanina (Abajast läänepool). Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Teede all mõistetakse ka ajalooliselt väljakujunenud ja kasutuses olevaid teid, kui nende kasutamine on võimalik pinnast kahjustamata. Üldjuhul on teed kantud põhikaardile pidevjoonena ja rajad katkendjoonena. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Kavandatavad sõidukitega liikumise piirangute leevendused on kooskõlas looduskaitseadusega ja nende tõttu ei seata ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Mootorsõidukiga sõitmise lubamine ainult teedel on õigustatud, sest nii ei kahjustata kaitstavaid kooslusi ja liikide elupaiku pinnasekahjustuste teel. Erandina on näiteks kaitse-eeskirjaga lubatud töödel võimalik sõita ka väljaspool teid. Erandite nimistus on muu hulgas metsamajandustööd, kuna kaitsealal on vaja raietöid teha näiteks poollooduslike koosluste taastamiseks ning piiranguvõõndis on raie teatavate piirangutega lubatud, ja põllumajandustööd, et kaitsealal esinevaid põllukultuure hooldada. Väljaspool teid lubatakse sõita ka liinirajatiste hooldustöödel, sest kaitseala läbivad elektriliinid. Kaitse-eeskirjaga lubatud tegevuste alla käib ka kütitud jahisaagi, nagu põdra, hirve, metskitse ja metssea maastikusõidukiga transportimine, kuna jahipidamine on kaitse-eeskirja alusel lubatud.

Kaitseala veekogudel on lubatud ujuvvahendiga sõitmine arvestades järgmiste erisustega: Oessaare ja Laidevahe sihtkaitsevõõndis ning Põldealuse ja Aenga lahes on mootoriga ujuvvahendiga sõitmine keelatud välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel järgmistel põhjustel. Märtsi lõpust juuli lõpuni kestab veekogudel ja laidudel pesitsevate lindude pesitsusperiood, kui aktiivne veekogudel liikumine häirib munade haudumist, pesapoegade toitmist ja pesakondade toitumist. Juulis-augustis lisanduvad veekogudel liikuvatele lennuvõimetutele poegadele sulgivad veelinnud, kes samuti ei suuda lennata. Lisaks peatub alal kevad- ja sügisrändel hulganisti linde, kelle rahu segatakse. Lindude häirimise tagamiseks ei ole veealal liikumise täielik keelamine vajalik, kuid oluline on liikumismahu reguleerimine (suurem osa inimesi eelistab mootorpaate aerupaatidele), arvestades haude- ja rändlinnuliikide erineva häirimistundlikkusega. Lisaks kaasnevad mootoriga ujuvvahenditega liiklemisega ohutegurid, milleks on peamiselt müra, lainetus, kalda erosioon, setete liikumine ja troofsuse muutus ning võimalikud kütuse ja õli lekked. Müra ja lainetus häirivad linde nii pesitsemise, sulgimise kui ka rändel peatumise ajal. Võimalikud lekked ja erosioon mõjutavad negatiivselt koosluse seisundit. Piirang kehtib aasta läbi, kuna leebe talve korral ei pruugi lahed külmuda ning mootoriga ujuvvahendiga liikumine on võimalik, mis omakorda toob kaasa häirimise. Nii sisepõlemismootoriga kui ka võimsamate elektrimootoriga veesõidukitega saab liikuda üsna kiiresti, mis samuti häirib linde ning seetõttu ei eristata mootori alusel veel liiklemist.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine 1. novembrist 31. märtsini, välja arvatud linnujaht, mis on aasta läbi keelatud. Jahipidamine kaitsealal väljaspool lubatud ajavahemikku ja võõndeid on

lubatud kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul kaitse-eesmärgist lähtuvalt, ulukite tekitatud kahjustuste vältimiseks, väikekiskjate arvukuse reguleerimiseks ning teadustöö eesmärgil. Laidevahe looduskaitseala on osa Siiksaare-Oessaare lahtede linnualast, mis on oluline rändepeatus-, pesitsus- ja sulgimispaik paljudele veelindudele (nt valgepõsk-lagle, viupardi ja sõtka suured rändekogumid) ning linnujahi lubamine seaks ohtu linnuala kaitse-eesmärkide soodsa seisundi. Kuna ränne on lindude jaoks äärmiselt ohtlik ettevõtmine, siis rändel hukkub looduslikel ja inimtekkelistel põhjustel (sh jahipidamine olulistes rändepeatuspaikades) väga suur osa lindudest ning nii väheneb lindude arvukus. Jahipidamine peletab linnud peatumisaladelt, mistõttu on nad sunnitud rännet jätkama enneaegselt, poolnälginuna ja alternatiivset puhkeala leidmata. Näiteks on lindude häirimise vältimine kevadrändel üks väga oluline pesitsusedukust (otseselt seotud ka lindude arvukusega) mõjutav tegur, mille tagamisel on märkimisväärne roll ka Eestil. Laidevahe looduskaitsealale jäävad osaliselt suhteliselt pika rannajoonega Kallemäe ja Pihla jahipiirkonnad. Mõlemale jahipiirkonnale säilib Laidevahe looduskaitseala moodustamisel linnujahi pidamise võimalus suhteliselt suurel mereranniku alal väljaspool moodustatavat kaitseala. Arvestada tuleb ka antud valdkonda reguleerivate õigusaktidega. Linnustiku kaitse eesmärgist lähtudes on kaitsekorraldusliku tööna kaitsealal vajalik varakevadine väikekiskjate küttimine. Kaitse-eesmärke ohustavate ulukite hulka liigitatakse need ulukid, kes võivad hakata tekitama kahju kaitseala loodusväärtustele. Näiteks metssiga kaitstavatele taimeliikidele nende kasvualadel, samuti rebane ja kährlik lindudele nende pesitsus- ja peatuspaikades. Kaitseala valitseja võib kaaluda jahi lubamist ka juhul kui see on vajalik inimese elule või tervisele tekkiva ohu vältimiseks ning ulukite tekitatud kahjustuste vältimiseks. Uluki tekitatud kahjustuste hulka kuuluvad näiteks röövloomade tekitatud kahju kariloomadele, metssigade kahjustused põllukultuuridele jms. Kaitseala valitseja võib lubada jahipidamist konkreetsele ulukiliigile igakordse kahju tekkimise korral. Kuna ei ole teada, milline liik ja millisel ajahetkel võib kaitsealal muutuda kaitse-eesmärke ohustavaks, siis ei ole otstarbekas esitada nende liikide loetelu ja küttimise aega, vaid kaitseala valitseja saab määrata, millise liigi küttimist, kui palju, millal ja millisel viisil võib konkreetset juhul lubada.

Poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ning liigikoosseisu tagamiseks vajalik rohu ja roo niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde kujundamine ning harvendamine või raadamine. Vajalikku tegevust korraldab kaitseala valitseja. Poollooduslike koosluste hooldamine on vajalik tegevus, kuna hooldamata kooslused (erinevad niidutüübid) võsastuvad või kasvavad täis pilliroogu ning poollooduslikke kooslusi hooldamata ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpide soodsat seisundit. Vastavalt looduskaitseadusele on kinnisasja valdajal õigus poolloodusliku koosluse säilimiseks vajaliku töö tegemiseks taotleda loodushoiutoetust. Sandla-Silma, Põldealuse ja Laidevahe sihtkaitsevööndisse jääb ligikaudu 709,4 ha poollooduslikke kooslusi ning Siiksaare, Põldealuse ja Rannaküla piiranguvööndisse ligikaudu 492,6 ha poollooduslikke kooslusi. Valdavalt on tegu rannaniitude, puiskarjamaade, loodude ja kadastikega, vähemal määral puisniitude, niiskuselembeste kõrgrohustute, aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude, kuivade niitudega lubjarikkal mullal, liigirikaste niitudega lubjavaesel mullal, sinihelmikakoosluste ja liigirikaste madalsoodega.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise

kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist ning jahiulukeid lisaõõta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevööndi kaitserežiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Kaitsealal on viis sihtkaitsevööndit: Laidevahe sihtkaitsevöönd, Oessaare sihtkaitsevöönd, Põldealuse sihtkaitsevöönd, Rukla sihtkaitsevöönd, ja Sandla-Silma sihtkaitsevöönd.

Laidevahe sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Laidevahe lahe, laidude, rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatus-, pesitsus- ja sulgimispaiga, kaitstavate liikide ja nende elupaikade ning kalade koelmuala kaitse. Oessaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatus-, pesitsus- ja sulgimispaiga, kaitstavate liikide ja nende elupaikade kaitse ning kalade koelmuala kaitse. Põldealuse sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on rannikumere koosluste ja laidude, jäänukjärvede, rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatus-, pesitsus- ja sulgimispaiga, looduslike ja poollooduslike koosluste, kaitstavate liikide ning nende elupaikade kaitse. Rukla sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on looduslike koosluste, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina. Sandla-Silma sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on looduslike ja poollooduslike koosluste, kaitstavate liikide ning nende elupaikade kaitse.

Kaitse-eesmärgi saavutamise Laidevahe, Oessaare, Põldealuse ja Sandla-Silma sihtkaitsevööndis tagatakse vajaduse korral hooldustöödega ning Rukla sihtkaitsevööndis üksnes loodusliku protsessina.

2.5.4.2. Lubatud tegevused

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud kohas. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohas ja rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud kohas.

Valitseja nõusoleku saamise nõue ettevalmistamata kohas rahvaürituse jaoks aitab hinnata rahvaürituse läbiviimise koha sobilikkust, et vältida elustiku häirimist juhuslikes kohtades. Samas saab kaitseala valitseja vajaduse ja võimaluse korral seada nõusoleku andmisel tingimusi nii, et rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas ei ohustaks loodusväärtusi. Samuti võib lisatingimuste seadmine olla vajalik enam kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamisel ettevalmistatud kohas, et üritus ei seaks ohtu kaitstavate loodusväärtuste soodsat seisundit. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks juhul, kui need ei ohusta loodusväärtusi. Laidevahe looduskaitsealal puuduvad külastustegevuseks ning väärtuste tutvustamiseks vajalikud infrastruktuurid nagu ettevalmistatud matkarajad, linnutornid, parklad, telkimisplatsid, infostendid jms.

Kalapüük Laidevahe, Oessaare, Sandla-Silma ja Põldealuse sihtkaitsevööndis on lubatud arvestades järgmiste erisustega: sikuti, spinningu ja lendõngega on lubatud püüda 01. juunist kuni 31. märtsini, lõkspüünistega on lubatud püüda Põldealuse sihtkaitsevööndi merealal 15. juulist kuni 31. märtsini, kuna eeldatavasti ei sea see ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide soodsat seisundit. Kalapüügi piiramine toetab kaitseala kaitse-eesmärke, sest sellega väheneb lindude häirimine neile kõige olulisemal ajal, milleks on pesitsusaeg. Kalapüügi piirangute kehtestamine on vajalik eelkõige linnukaitselistel eesmärkidel. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta toob välja, et peame kohaldama meetmeid lindude tahtliku häirimise eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, niivõrd kui selline häirimine on direktiivi eesmärkide seisukohalt oluline. „Häirimise“ all mõistetakse igasuguseid väliseid tegureid, mis mõjuvad loomaliigile negatiivselt, kulutades nende energia-ja ajaressurssi ülearustele liigutustele (Krüger, T. 2016. *Zum Einfluss von Kitesurfen auf Wasser- und Watvögel – eine Übersicht. Informationsdienst Naturschutz Niedersachsen*). „Häirimine“ takistab või paneb ümber korraldama (elutähtsaid) tegevusi nagu toiduotsimine, toitumine, enese puhastamine, munemine, söötmine ja muud tegevusi, mis on seotud loomade paljunemise ja arenemise protsesside või puhkehetkedega (Reichholf, 2001). Häirimisi võivad põhjustada teised loomad (röövloomad, kariloomad), looduslikud protsessid (kõrgvesi, tormid, põlengud) kui ka inimesed. Eesti Ornitoloogiaühingu trükises „Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis“ (Kalamees, 2003) on Siiksaare-Oessaare lahtede linnustiku ohuteguriks lisaks teistele ohtudele (maakasutuse vähenemine, saastamine, looduslikud protsessid, jahipidamine, kuivendamine, infrastruktuurid) välja toodud ka kalapüük.

Kui lind valib pesitsemiskohta, siis sel ajal on oluline, et seal ei oleks häirimisfaktoreid, ja kui häirija viibib lindude territooriumil pesitsemisperioodil, siis linnud ei alusta seal pesitsemisega. Häirija hilisemal saabumisel haudumisperioodi ajal, võib samuti pesitsemine ebaõnnestuda. Lindude tundlikkus varieerub liigiti ja liigi siseselt, samuti sõltub see erinevatest teguritest nagu koloonia suurusest, aastaajast, linnu vanusest, toitumisest, häirimistüübist ja nende lähenemiskiirusest, lähenemisnurgast ning suurusest. Vee- ja rannikulindude pesitsuskohad asuvad lahtedel ja lahtede ümbruses (nt laiud, rannaniidud, roostikud).

Laidevahe looduskaitsealal viiakse läbi väikeste meresarte haudelinnustiku seiret. Üks seirejaam asub ka Laidevahe siselahes ja seireraames on üheks hinnatavaks parameetrik ala külastuskoormus. Laidevahe lahe puhul moodustavad selle peamiselt kalastajad. Viimases seires, mis toimus 2016. aastal 23. mail, ja kus hinnati 38 laidu, kajastati seiretulemustest, et külastuskoormuse mõju on olemas 19 laiul ja 19 laiul mõju puudus. Kuna lindude pesitsusaja vältel viibivad kalamehed paatidega või paatideta lahel ning võttes arvesse, et pesitsusajal on linnud pelglikumad ja võivad tõusta pesalt lendu juba siis, kui häirija on küllaltki kaugel, siis selle ohu vähendamiseks on mõistlik lubada kalapüüki väljaspool kriitilist pesitsusaega alates 1. juunist kuni 31. märts. Inimene on samuti osa loodusest, ta on üks paljudest loomaliikidest

ning vajab samuti toitu, eluaset ja paljunemisvõimalust, aga see ei õigusta ülemäärast inimõju ega vabasta inimest vastutusest (Primack, R. P., jt; 2008). Ülemäärane inimõju Laidevahe looduskaitsealal esineb praeguses olukorras kevad-suvisel ajal lahtedel kui ka sealsetes rannaniitudes, ajal mil käiakse põhiliselt haugi püüdmis (peale keeluaja lõppu, mis on meres 1. maist), aga samal ajal on linnud veel tundlikud, sest pesitsemisperiood veel kestab. Lisaks kalapüügi piiramisele on pesitsusedukuse tagamiseks pesitsusajal kehtestatud liikumispüüangud maas pesitsevatele linnuliikidele kõige olulisemates pesitsuskohtades. Juunikuust alates on enamused linnud jõudnud esimese kurna ära muneda, mistõttu edaspidine häiring kalapüügiga on vähemolulisem ja enam nii suurt ohtu ei kujuta, sest linnupojad on koorunud. Edaspidine oht tuleneb suuremas osas poegade üleskasvatamise ajal ja selle ohu vähendamiseks on seatud liikumispüüang laidudel 1. aprillist kuni 31. augustini, mis kestab pikemalt kui häirimise tõttu kehtestatud kalapüügipiirang. Nimetatud alad on ohustatud linnuliikide (sealhulgas kaitstavate liikide ja Linnudirektiivi liikide) olulisteks pesitsusaladeks, kus inimeste viibimine häirib pesitsevaid linde, põhjustades pesapaikade hülgamist, munade või pesapoegade hukkumist. Maas pesitsevate lindude lendu ajamisel avastavad nende pesad kiskjad ja röövlinnud, suureneb pesarüüste. Suurenenud pesarüüste mõju võimendavad ka tihedusest sõltuvad protsessid – mida madalam on pesitsustihedus, seda halvemini suudavad kahajad pesi röövloomade ja -lindude eest kaitsta ning väiksema arvukusega populatsioonides mängivad madala pesitsusedukusega aastad või negatiivsed sündmused suuremat rolli (Kaasiku, 2019. Maaspesitsevate lindude pesarüüste rannaniidu elupaigas: 2019. aasta uuringu tulemused ja 2015.-2019 aasta uuringute kokkuvõtte).

Väikesed meresaad on ainsaks või üheks peamiseks pesitsusbiotoobiks liikidele: Ristpart (*Tadorna tadorna*), merisk (*Haematopus ostralegus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avocetta*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), soorüdi (*Calidris alpina*), kivirullija (*Arenaria interpres*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), hõbekajakas (*Larus argentatus*), merikajakas (*Larus marinus*), räusk (*Hydroprogne caspia*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), väiketiir (*Sternula albifrons*), kormoran (*Phalacrocorax carbo*), rohukoskel (*Mergus serrator*), jääkoskel (*Mergus merganser*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tutt-vart (*Aythya fuligula*), hahk (*Somateria mollissima*), tõmmuvaeras (*melanitta fusca*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), hallhani (*Anser anser*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*). (EL merestrateegia raamdirektiivi (2008/56/EÜ) kohane merekeskkonna seisundihinnang teemal linnustik (D1, D4))

Häirimise vältimine on oluline ka lindude rände ajal rändepeatus- ja toitumispaikades. Kui talvitusalalet pesitsusaladele siirduvad linnud rändepeatuspaikades rahulikult puhata ja toituda ei saa, ei suuda nad edukaks pesitsemiseks piisavalt energiat koguda. Rändeteel häiritud lindude pesitsemine võib suurema tõenäosusega ebaõnnestuda kui nendel lindudel, kes rändepeatuspaikades end segamatult kosutada saavad. Samuti annavad kehvas seisundis linnud vähem järglasi ja nende järglaste ellujäämus on väiksem. Kui ei suudeta tagada rahu lindudele olulistest rändepeatuspaikades, viib see aja jooksul ühe või teise liigi arvukuse vähenemisele. Sama oluline on rahu tagamine sügisrändeajal peatuspaikades, sest rändamine on lindude jaoks energiakulukas ettevõtmine ja lindudel on vaja rändeteel aeg-ajalt energiavarusid täiendada, et elusatena talvitusalalet jõuda. Linnukaitselistel eesmärkidel kalapüügi piiramine aitab kaasa ka kalade taastootmisele lahtedel. Eelkõige aitab kalapüügipiirang täiendavalt kaitsta haugi, kelle kudeaegne kaitse kehtib meres 30. aprillini. Laidevahe lahe (kuulub põhikaardi alusel merealale) puhul on sisuliselt tegemist siseveekoguga, kus külmadel kevadatel võib kudamine ja kalade liikumine kudealadele kesta oluliselt kauem kui 30. aprillini. Lisaks on kudealalt lahkuvad haugid eriti aplad ja kergesti tabatavad. Kalade taastootmise võimaldamine aitab kaasa lindude toidubaasi suurendamisele.

Laidevahe ja Oessaare lahe kalaliikidest on esindatud ahven, angerjas, haug, hõbekoger, koger, kiisk, koha, latikas, lest, linask, luts, meriforell, meritint, nurg, roosärg, räim, säinas, särg, teib, viidikas, mudamaim, ogalik ja hink. Lisaks on ala suurepärane noorjärkude kasvulava, sest madal vesi soojeneb kiiresti ning pakub kaladele häid toitumistingimusi. Laidevahe siselahed ja rannikujärved on olulised kalade sigimis- ja turgutusasad, mistõttu ala väärib kaitsmist ka kalastiku poolt vaadatuna.

Kalapüük Laidevahe, Oessaare, Sandla-Silma sihtkaitsevööndis ja Põldealuse sihtkaitsevööndis nakke ja kurnpüünistega on keelatud aastaringselt. Kurnpüünistega püük pole alal lubatud, kuna ala ei ole kurnpüüniste kasutamiseks sobilik. Kui häirimine kõrvale jätta, siis üks kõige olulisemaid kalapüügi negatiivseid mõjusid linnustikule on kaaspüük. On teada, et merelindudele kõige ohtlikum kalapüügivahend on nakkevõrk, kuna toidu järele sukeldudes võivad linnud võrkudesse takerduda ning selle tagajärjel hukkuda. Linde ohustab kalavõrkudesse sattumine eelkõige rände- või talvitumisperiodil, kui nad kogunevad suurtesse parvedesse ja toituvad kaladest, keda samal ajal püüavad ka kalurid. Ka põhjaloomastikust toituvaid linde ohustab võrkudesse takerdumine, kuna tihti kontsentreeruvad kalaparved rikka põhjaelustikuga piirkondadesse, mis on olulised lindude toitumisalad, kuid samad piirkonnad on ka kalurite lemmikpaigad. Sukelpartidest on ala kaitse-eesmärgiks seatud sõtkas (*Bucephala clangula*), tuttvart (*Aythya fuligula*), punapea-vart (*Aythya ferina*), aul (*Clangula hyemalis*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), lauk (*Fulica atra*) ja hahk (*Somateria mollissima*). Seega on nakkevõrgu kasutamine keelatud aastaringselt. Samuti on selle ala puhul tegemist Saaremaa lõunaranniku ühe tähtsama kalade taastootmisalaga. Väljapüütavate kalade kogus on oluliselt suurem nakke, lõks- ja kurnpüünistega püügi puhul kui näiteks teiste madalatel veekogudel lubatud püügivahendite kasutamisel. Seetõttu on nimetatud alal nakke- ja kurnpüüniste kasutamise keelamine aastaringselt ja lõkspüüniste kasutamise keelamine (va Põldealuse sihtkaitsevööndi merealal 15. juulist kuni 31. märtsini) vajalik ka kalastiku kaitse eesmärgil, et säilitada Laidevahe lahe ja kaitseala jäänukjärvede väärtus olulise kalade taastootmisalana.

Kuna Laidevahe looduskaitsealal paikneb hulganisti suure looduskaitsealase väärtusega elupaigatüüpe ja liike, siis on oluline tagada nende esinduslikkuse säilimine või paranemine koosluse hooldustöö ning liikide elutingimuste parandamise kaudu. Üldiselt on kaitseala sihtkaitsevööndis parimaks kaitsemeetmeks metsakoosluste ja liikide elupaikade kujunemine looduslike protsesside kaudu, kuid mõnel juhul võib olla vajalik ka sekkumine. Näiteks võib vajalikuks osutada metsa- või sookoosluste kuivenduse mõju vähendamiseks vajalike tööde tegemine. Seetõttu on kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ja taastamiseks vajalik tegevus ja koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ning poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalikud hooldus- ja taastamistööd, välja arvatud Rukla sihtkaitsevööndis. Rukla sihtkaitsevöönd on looduslik sihtkaitsevöönd, kus on kooslused ja liikide elutingimused jäetud looduslikule arengule. Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks lubatud tegevuse alla käib ka nuhtlusisendite ja väikekiskjate arvukuse reguleerimine. Liigikaitsealised ja koosluste taastamisega seotud tööd planeeritakse kas kaitseala kaitsekorralduskava või liigikaitse tegevuskava alusel.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd, tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks ning tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitseala tarbeks, kusjuures kaitseala tarbeks ehitise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene ehitisele ranna ja kalda ehituskeeluvööndi ehituskeeld. Sihtkaitsevööndisse jäävateks ehitisteks, mis vajavad hooldust, on näiteks Säätetuka tuletorn, Kõiguste-Allirahu tulepaak ja olemasolevad lautrikohad. Kaitseala valitseja

nõusoleku nõue ehitiste ja kraavide (üksikkraavid on rajatised) hooldamiseks võimaldab seada hoiutöödele tingimusi, et tagada loodusväärtuste soodsat seisundit. Kaitseala tarbeks rajatavate ehitiste alla kuuluvad eelkõige laudad, varjualused ja muud kaitseala poollooduslikel kooslustel karjatatavate kariloomade tarbeks vajalikud ehitised, hooldustehnika liikumiseks vajalikud rajatised (sh purded, truubid), koosluste ja liikide elupaikade taastamiseks vajalikud rajatised ning loodushariduse edendamiseks vajalikud rajatised ja väikehooned (sh laudteed, vaatlustornid, kuivkäimlad). Kaitseala tarbeks vajalikke rajatise on vajaduse korral lubatud püstitada ka ehituskeeluvööndisse, kuna poollooduslikud kooslused esinevad ulatuslikul alal ka ehituskeeluvööndis, seega võib osutada vajalikuks poollooduslike koosluste lähisteles näiteks loomade varjualuse rajamine. Samuti võib osutada vajalikuks loodushariduse edendamiseks vajalike rajatiste (nt linnuvaatlustorni) püstitamine ehituskeeluvööndisse. Samuti võib tekkida vajadus kinnistu tarbeks tee või muu tehnovõrgu rajatise püstitamine (nt internetikaabel). Näiteks jääb kaitseala Põldealuse sihtkaitsevööndisse (tervikuna Põessaare katastriüksus tunnusega 85801:004:0158, kuhu on inventeeritud osaliselt rannaniit) hoonestatud (elamumaa sihtotstarbega) katastriüksus. Samuti võib tekkida vajadus rajada või renoveerida juurdepääsuteid nii poollooduslike koosluste hooldamiseks kui ka muul eesmärgil. Uute ehitiste või rajatiste püstitamiseks või renoveerimiseks saab loa anda ainult juhul, kui selle käigus või tulemusel ei kahjustata kaitsealuste liikide elupaiku või kaitstavate elupaigatüüpide seisundit.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Maaparandussüsteemide hoiutööd saab lubada juhul, kui sellega ei kahjustata metsa või märgalaökosüsteemide veerežiimi või see on vältimatu, et tagada näiteks teel liikumise ohutus. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud juhul, kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid, prügi jne, samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel arvestataks ala kaitse-eesmärgiga ega kahjustataks loodusväärtusi. Kunagise kunstliku veerežiimi taastamist ei lubata, sest puudub vajadus teha olemasolevad kraavid veel sügavamaks või muuta nende asukohta, mis kahjustaks kaitsealal esinevaid loodusväärtusi. Kraavide hooldamiseks tingimuste seadmisel tuleb vältida pinnase liigset kuivendamist, mis võib mõjutada kaitstavate koosluste (eelkõige liigniiskete koosluste) seisundit. Kaitseala metsaelupaikade ja märgala seisundi parandamiseks on oluline võimaldada loodusliku veerežiimi taastamist ja kraavide sulgemist. Vastavad tegevused planeeritakse kaitsekorralduskavaga.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud pilliroo ja adru varumine kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohtades ja tingimustel. Loa väljastamiseks tuleb kirjutada kiri Keskkonnaameti e-posti aadressile info@keskkonnaamet.ee, kus analüüsitakse väljaspool teela sõitmise põhjust, seejuures vaatame üle, et selles piirkonnas, kus tahetakse väljaspool teed sõita ei oleks kaitse eesmärgiks olevaid loodusväärtusi, mida võidakse kahjustada ning seejärel kui kõik on korras, siis saame väljastada loa. Loa saame anda ka teatud perioodiks (näiteks aastaks), kuid seejuures tuleb arvesse võtta Keskkonnaameti seatud tingimusi. Kaitseala valitseja saab vajaduse korral suunata pilliroovarujaid ja reguleerida varutava pilliroo koguseid ning seada tingimusi roo varumise ajale sõltuvalt kaitsealuste, sh varapesitsejate roostikuliikide olemasolust ja nende soodsa seisundi tagamisest. Adru varumine on agariku ehk furtsellaaria ja adru kogumine rannalt. Adru varumise lubamisel aitab selle eelnev kaitseala valitsejaga

kooskõlastamise nõue tagada, et varumist tehtaks rannikukooslusi säästval viisil. Kaitseala valitseja saab seada selleks tingimusi ja suunata adru varujaid nii, et adru kogumise käigus ei kahjustataks kaitseala kaitseväärtusi. Adru ja pilliroo varumist saab lubada väljaspool lindude pesitsusaega ning säilitada vajaduse korral roostikulindudele (näiteks roo-loorkull) pesitsemiseks olulisi roostikumassiive. Roovarumist saab lubada kas külmast või põuast tahkel pinnasel või tehnikaga, mis pinnast ei kahjusta. Kaitse-eeskirja eelnõuga ei ole reguleeritud piiranguvööndis adru kogumine, mistõttu rakendub looduskaitseseadus § 37lg 3 p 6, mis toob välja, et ranna või kalda piiranguvööndis on keelatud mootorsõidukiga sõitmine väljaspool selleks määratud teid ning maastikusõidukiga sõitmine, välja arvatud riiklikuks seireks, kaitstava loodusobjekti valitsemisega seotud töödeks või tiheasutuselal haljasala hooldustöödeks, kutselise või harrastuskalapüügi õigusega isikul kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekogusse viimiseks, pilliroo varumiseks ja adru kogumiseks ning maatulundusmaal metsamajandustöödeks ja põllumajandustöödeks.

2.5.4.3. Keelatud tegevused

Sihtkaitsevööndis on, arvestades kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega, keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Inimeste viibimine on keelatud Rukla sihtkaitsevööndis 15. veebruarist kuni 31. juulini ning Laidevahe ja Põldealuse sihtkaitsevööndi laidudel 1. aprillist kuni 31. augustini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Rukla sihtkaitsevööndi ajaline piirang on seotud merikotkaga, kelle pesitsusperiood algab varem ja lõpeb varem võrreldes veelindude pesitsusperioodiga Laidevahe ja Põldealuse sihtkaitsevööndi laidudel. Piirang on pandud järgmistel põhjustel. Need alad on ohustatud linnuliikide (sealhulgas kaitstavate liikide ja linnudirektiivi liikide) olulised pesitsusalad, kus inimeste viibimine häirib pesitsevaid linde ja põhjustab pesapaikade hülgamist, munade või pesapoegade hukkumist. Kui maas pesitsevad linnud lendu ajada, avastavad nende pesad kiskjad. Pesitsusedukuse tagamiseks on pesitsusajal kehtestatud liikumispriirangud maas pesitsevatele linnuliikide kõige olulisemates pesitsuskohtades. Liikumispriirangud on kehtestatud, et tagada kaitstavate haudelinnuliikide pesitsus- ja sulgimisaegne rahu ning rändlindude häirimatus olulises koondumispaigas. Eri vööndites tuleneb erinev liikumispriirangu aeg konkreetsete alal pesitsevate kaitsealuste linnuliikide pesitsusperioodi pikkusest.

2.5.5. Piiranguvööndi kaitsekord

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatatus-, pesitsus- ja sulgimispaiga,

elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme, poollooduslike koosluste ning kaitstavate liikide ja nende elupaikade säilimine. Laidevahe looduskaitsealal on viis piiranguvööndit: Liivi lahe piiranguvöönd, Põldealuse piiranguvöönd, Rannaküla piiranguvöönd, Siiksaare piiranguvöönd ja Turja piiranguvöönd.

2.5.5.2. Lubatud tegevused

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega. Lubatud on kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ega tähistatud. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ega tähistatud on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Piiranguvööndis ei paikne nii olulisi loodusväärtusi, et rahvaürituse korraldamine väljaspool ettevalmistatud kohta peaks olema keelatud või lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Piiranguvöönd on sobiv koht näiteks loodusharidusürituse korraldamiseks. Kuid rahvarohked (üle 50 osalejaga) üritused on lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul, et valitseja saaks seada tingimusi looduse kahjustamise vältimiseks. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaüritus võib kahjustada ala loodusväärtusi (metsaelupaigatüüpe, soo- ja poollooduslikke kooslusi).

Piiranguvööndis on lubatud kalapüük, kuna see ei kahjusta eeldatavasti ühtegi ala kaitse-eesmärgiks olevat loodusväärtust. Samas tuleb arvestada kalapüüki reguleerivates õigusaktides sätestatud.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine, sest kalavarude säilitamise ja kudemistingimuste parandamise eesmärgil võib vajalikuks osutuda mõne kraavi setetest puhastamine või sulgemine, mis omakorda võib mõjutada siselahtede veetaset. Lisaks jäävad piiranguvööndisse lautrikohad, mille korrastamine võib osutuda vajalikuks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud uue ehitise püstitamine, kusjuures kaitseala tarbeks ehitise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene ehitisele ranna ja kalda ehituskeeluvööndi ehituskeeld. Uute ehitiste püstitamine on lubatud, sest piiranguvööndisse jäävad õuealad ja elamumaa sihtotstarbega katastriüksused, kus reeglina loodusväärtusi inventeeritud ei ole. Uute ehitiste püstitamise lubamisel lähtub kaitseala valitseja sellest, et see ei kahjustataks oluliselt väärtuslikke kooslusi ja kaitsealuste liikide elupaikaid. Kaitseala tarbeks vajalikke ehitisi (näiteks kariloomade varjualuseid) on vajaduse korral lubatud rajada ka ehituskeeluvööndisse.

Piiranguvööndis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul roo varumine külmumata pinnaselt, kui roo varumise viis (nt käsitsi varumine), kasutatav tehnika (kerged masinad, laiad rehvid) või kuiv pinnas võimaldab seda teha selliselt, et roo varumise käigus ei kahjustataks kaitseala pinnast. Roo varumiseks loa andmisel tuleb arvestada ka lindude pesitsus- ja rändeperioodiga.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud turberaie ainult häil- ja aegjärkse raiena kuni 2 hektari suuruse langina, välja arvatud elupaigatüübile puiskarjamaad vastavates puistutes. Langi suuruse piirang on metsaeraldiste põhine, kus 2 ha suurune lank, ei tohi asuda kõrvuti asetsevatel metsaeraldistel. Raiete tegemisel metsamaal tuleb säilitada puistu liikide ja vanuse mitmekesisus. Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb raiel ühe hektari kohta (aegjärksel raiel viimase raiejärgu tegemisel) jätta alles vähemalt 20 tihumeetrit kasvavaid puid või nende säilinud püstiseisvaid osi, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alatiseks. Häil-

ja aegjärgne raie imiteerivad kõige paremini looduslikke häiringuid ja metsade majandamine turberaietega tagab säästvama metsamajanduse (Laas 2012, Eesti Mets nr 2). Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põletamisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puud. Ettekirjutus säilikpuude kohta tagab kooslusesse suurediameetrilise surnud puudu ja suurte vanade elusate puude tekkimise, mis on peamised struktuurielemendid, mille puudus on Eesti metsakooslustes kõige suurem. Samuti tagab piisava arvu säilikpuude jätmine metsa varieeruvad valgustingimused, mis soodustab erinevate nõudlustega kuivade metsade elustikurühmade parema raiejärgse ellujäämise ja metsa uuenemise. Häilud tuleb kujundada ebakorrapärase kujuga, sest ebakorrapärase kujuga häilude rajamine on parim võimalik raieliik, kuna see imiteerib looduslikke häile ja soodustab bioloogilise mitmekesisuse säilimist. Langi pindala suuruse piiramine on vajalik, et vältida intensiivset metsade majandamist, aidata kaitsealal säilitada metsakoosluste liigilist ja vanuselist mitmekesisust ning mosaiiksust. Langi pindala ei tohi olla suurem kui 2 ha, siis on häiringute mõju minimaalne, samuti aitab selline langisuurus tagada metsade loodusliku uuenemise, sest kõrval asuvate metsade mõju on veel küllaltki suur. Liiga suured langid killustavad kaitsealuste liikide elupaikade ümber olevaid metsakooslusi ja puhvertsooni ning vähendavad metsamaastiku sidusust. Suuremate lankide puhul ei uuene lank looduslikult nii efektiivselt, mistõttu taastamisse peab sekkuma inimene. See omakorda viib paigast loodusliku tasakaalu. Lage- ja veerraie ei ole lubatud, kuna need ei ole nii looduspärased, kahjustavad enam maastikuilmet, ei soodusta bioloogilise mitmekesisuse säilimist ning vähendavad metsamaastiku sidusust. Ajalist piirangut võimaldab seada looduskaitseaduse § 31 lõige 4. Soovitavalt on raie keelatud 15. märtsist 15. juulini. Tegemist ei ole määrusest tuleneva piiranguga vaid isendikaitsest lähtuva soovitusena, millele maaomaniku tähelepanu juhitakse. Häil- ja aegjärgse raie keeld lähtub lindude pesitsusperioodist ja peab tagama pesitsusaegse häirimatuse. Piirangu kestus on pikem kui tavaliselt (üldlevinud keeld on 15. aprillist 15. juunini). Puiskarjamaadel on kujundusraied lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Piiranguvööndis esinevad lehtpuuenamusega puistud, kus kohati kasvab sees ka mändi. Kuusikuid piiranguvööndis ei leidu. Elupaigatüübile puiskarjamaad vastavates puistutes ei ole turberaie häil- ja aegjärgse raiena kuni 2 ha suuruse langina lubatud, kuna puiskarjamaadeks inventeeritud aladel on eesmärgiks need kujundada puiskarjamaaks kasutades kujundusraiet. Kujundusraiete kooskõlastamine kaitseala valitsejaga võimaldab seada tingimusi kujundusraiete tegemiseks. Puiskarjamaadel kujundusraiete tegemisel tuleb arvestada sellega, et alles jäetakse vanad (ka õõnsad ja kuivanud), erilise kujuga puud ning mõistlik on alustada veel säilinud legendike laiendamisest. Esimeses järjekorras tuleb eemaldada võsa ja põõsarinne, seejärel valikuliselt puud. Puiskarjamaadele on omane puurinde tiheduse suur varieeruvus – see võib sarnaneda hõreda metsaga või koosneda vaid üksikutest puudetukkadest ning vahelduda põõsastike ja avatud rohumaalaikudega. Puiskarjamaadel ei ole lubatud puude istutamine, kuna nii ei säili puiskarjamaadele eriomane struktuur (eriliigilised ja erivanuselised puud ja põõsad vahelduvad lagedate aladega, kus kasvab liigirikas niidutaimestik) ja sellega seatakse ohtu kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüübi säilimine. Kuna piiranguvööndi kaitse-eesmärgiks on elustiku mitmekesisuse, maastikuilme, koosluse loodusliku tasakaalu, liigilise ja vanuselise mitmekesisuse säilitamine, siis on kaitse-eesmärkide saavutamiseks äärmiselt vajalik kaitse-eeskirjaga täpsustada raietingimusi, et võimaldada piiranguvööndis nii metsa majandamist kui ka loodusväärtuste säilimist.

2.5.5.3. Keelatud tegevused

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, maavara kaevandamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud põllu- ja õuemaal.

Nende tegevuste lubamine pole võimalik kahjustamata kaitsealal esinevaid ja kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpe ning kaitstavate liikide elupaiku ja kasvukohtasid. Uue maaparandussüsteemi rajamine on keelatud, kuna selle lubamine pole võimalik kahjustamata alal esinevaid loodusväärtusi (eelkõige alal esinevaid märgalaelupaiku). Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastiku ilme ja koosluste säilitamiseks. Maavara kaevandamisega kaasneb kaitstavate elupaigatüüpide ja liikide elupaikade hävitamine ning tegevus muudab oluliselt ala veerežiimi, mistõttu ei saa seda kaitsealal lubada. Puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine on keelatud, kuna see vaesustab metsade looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetiste kasutamine kahjustab elupaigatüüpide soodsat seisundit ning põhjustab muutusi koosluste liigilises koosseisus. Põllu- ja õuemaal piiranguid ei seata.

Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab (näiteks põuaasta). Puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt lubamisel aitab selle eelnev kaitseala valitsejaga kooskõlastamise nõue tagada, et ei seataks ohtu ala kaitse-eesmärkide saavutamist (nt veoga ei kahjustataks kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüüpe).

3. Menetluse kirjeldus

Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus ajavahemikul 18.01.2021 kuni 01.03.2021. Samal ajavahemikul toimus ka avalik väljapanek Keskkonnaameti Kuressaare kontoris, Sandla Kultuurimajas ja Saaremaa Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja menetlemise algatamise kohta ilmus 13.01.2021. aastal ajalehes Õhtuleht ja kohalikus ajalehes Meie Maa ja 12.01.2021. aastal Ametlikes Teadaannetes. Kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda ka Keskkonnaameti veebilehel. 05. aprillil 2021. aastal toimus kaitse-eeskirja avalik arutelu veebirakenduse Microsoft Teams vahendusel, sest seoses COVID-19 viiruse levikuga ei olnud võimalik koosolekut läbi viia kokkusaamise teel. Koosolekust võttis osa 7 inimest ning Keskkonnaameti esindajatest võttis osa 12 inimest ehk kokku osales koosolekul 19 inimest. Lisaks 5. aprilli koosolekule korraldas Keskkonnaamet huvigruppide soovil ka korduva avaliku arutelu kokkusaamise teel. Korduv avalik arutelu toimus 12. augustil Sandla Kultuurimajas, millest võttis osa 27 inimest (neist 3 Keskkonnaameti esindajat).

Looduskaitseeaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti 127-le teadaolevale kinnisasja omanikule (sh Riigimetsa Majandamise Keskus, Maanteeamet, Veeteede Amet ja Saaremaa Vallavalitsus) teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Teavitus saadeti ka Keskkonnainspektsiooni, Maa-ametile, MTÜ-le Eesti Metsa Abiks, Eesti Erametsaliidule, OÜ-le Roogkatus ja Sandla Külade Seltsile. Lisaks saadeti teade ka kolmele huvilisele. Kirjas paluti teha parandusettepanekuid ja esitada vastuväited. Kirjad sisaldasid teadet, et kui vastuväiteid ega ettepanekuid kirjas nimetatud tähtjaks ei esitata, loetakse seda kaitse-eeskirja muutmise eelnõuga nõustumiseks. Nimetatud ajaks saabunud ettepanekutele ja vastuväidetele Keskkonnaamet ka vastas ning need on kajastatud tabelis 1 ja tabelis 2.

Korduval avalikul arutelul esitati suuliselt sarnased ettepanekud ja vastuväited nagu esimesel arutelupäeval. Huvigruppide suurim murekoht on seotud sõidukiga sõitmisega, väljendatakse

soovi sõita aladel, mida Keskkonnaamet ei loe teedeks või radadeks, sest need ei ole kantud pidevjoonena või katkendjoonena põhikaardile.

Tabel 1. Maaomanike seisukohad vastuseks Keskkonnaameti poolt 11.01.2021 väljasaadetud kirjadele (lühendid: LKA – looduskaitseala, HA – hoiuala, SKV – sihtkaitsevöönd, PV – piiranguvöönd)

Maaomanik	Arvamuse või ettepaneku kokkuvõte	Keskkonnaameti seisukoht ja selgitused
Ansu 85801:004:0198	<p>Esitati vastuväide:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Maaomanik keeldub kinnistu arvamisesest Laidevahe LKA koosseisu. Viidatakse ekspertiisi lausetele, et Siiksaare-Oessaare hoiuala ja Laidevahe looduskaitseala liitmise põhjendusena on välja toodud, et puudub erinevate kaitstavate alade olemasolu vajadus ja soov territooriumi otstarbekamalt hallata. Tuuakse välja, et LKS ei näe ette taolisel põhjendusel ala kaitse alla võtmist ning et loodusobjekti kaitse alla võtmist reguleerib LKS § 7. 2) Lisatakse, et hoiuala raames on samuti võimalik elupaikade ja kasvukohtade kaitseks hinnata kavandatavate tegevuste mõju. 	<p>Kinnistu kogupindalaga 11 ha on praegu hoiuala all ning seal esinevad elupaigatüübid lood (*6280), vanad loodusmetsad (*9010), kadastikud (5130) ja rannaniidud (*1630). Eelnõu järgi tzoneeritakse ala Põldealuse SKVsse.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Selgitame, et kaitse-eeskirja eelnõu ekspertiis annab hinnangu Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõule, sealhulgas välispiirile ja tzoneeringule samuti Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala ja Siiksaare-Oessaare loodusala piiride muutmise vajaduse kohta. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse põhjendused toob välja eelnõu seletuskiri. Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirjas oleme välja toonud loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldused, mis on reguleeritud looduskaitseadusega § 7. Lisaks on seletuskirjas välja toodud põhjendused lubatud ja keelatud tegevuste kohta. 2) Hoiualad erinevad kaitsealadest selle poolest, et nende kaitsekord tuleneb otse looduskaitseadusest ja neile ei koostata eraldi alapõhist kaitse eeskirja. Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse igakordsel tegevuse kooskõlastamisel kaitseala valitsejaga. Kahjuks ei võimalda hoiuala kaitsekord kõiki tegevusi, mis võivad avaldada negatiivset mõju kaitse eesmärkidele, reguleerida. Näiteks ei võimalda hoiuala kaitse kord reguleerida selliseid tegevusi nagu kalapüük, jahipidamine ja rahvaürituste korraldamine. Looduskaitseala kaitsekorraga on võimalik reguleerida konkreetseid tegevusi, mis võivad avaldada negatiivset mõju kaitse-eesmärkidele sh rahvaürituste korraldamist, kalapüüki või linnujahti.
Lepiku 85801:004:0119	<p>Esitati ettepanek:</p> <p>Korrigeerida kaitstava ala piiri ning arvata kaitse-eeskirja alusel kaitstavast alast välja Lepiku maaüksus. Põhjendused: seal ei esine ohustatud ja haruldasi elupaigatüüpe ega kaitsealuseid liike; Lepiku on küla keskuse osa, mistõttu ei tohiks seda erinevalt käsitleda; kinnistul asub taristu elektripaigaldise ning tee ja varega; kõlvikuline koosseis on haritav maa, rohumaa ja muu maa; kinnistu soetamise ajal oli kinnistul kehtiv hoonestusõigus ning ootus, et kinnistut on võimalik</p>	<p>Kinnistu kogupindalaga 3,53 ha, on hetkel SKV-s. Eelnõuga on planeeritud tzoneerida PV-sse.</p> <p>Kaitse-eeskirja eelnõu järgi on Lepiku maaüksus tzoneeritud SKVst PVsse ehk kaitsekorda on plaanis leevendada. PV on mõeldud eelkõige puhveralana kultuurmaastike ja looduslike koosluste vahel. Samuti on eelnõu järgi PV eesmärk ka maastikuilme säilimine. PV-s on keelatud need tegevused, mis võivad ohustada kaitseala loodusväärtusi, nagu näiteks uute maaparandussüsteemide rajamine. PV-s on lubatud maa sihtotstarbeline kasutamine, kuid teatud piirangutega. PV-sse võivadki kuuluda ka talud koos taristuga. PV-s on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ka uue ehitise</p>

	<p>taashoonestada ajaloolise külakeskkonna taastamise eesmärgil; kinnistu asub kaitseala piiril ning selle väljaarvamine ei löhu kaitstava ala terviklikkust.</p>	<p>püstitamine. Kui kinnistul paiknevad vanad taluasemed, siis taashoonestamine on keskkonnaameti nõusolekul jätkuvalt võimalik. Alal on osaliselt inventeeritud poollooduslik kooslus 5130 kadastikud. Ettepanekut ei võetud arvesse.</p>
<p>Pärdi-Juhani 85801:004:0422</p>	<p>Esitati ettepanek: Korrigeerida kaitstava ala välispiiri. Maaomaniku hinnangul ei ühti katastriüksuse piir piirikirjeldusega. Viia piir vastavusse piirikirjeldusega.</p>	<p>Laidevahe LKA on loodud 2002. aastal, sel ajal ei olnud aluskaardid ega piirikirjeldused nii täpsed, mistõttu piirikirjeldusele lisaks oli samal ajal oluline vaadata välispiiri ka kaitseala kaardil. Praegu kehtiva kaitse-eeskirja piirikirjelduses on halvasti väljendatud Pärdi-Juhani maaüksuse põhjaosa olemasolu kaitseala koosseisus. Laidevahe looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmise üks eesmärke on ka välis- ja vööndipiiride korrigeerimine ja piirikirjelduse täpsustamine. Kaitsealade piiri määratlemisel kasutatakse selgepiirilisi ning ajas vähe muutuvaid objekte (teed, kraavid, jõed, metsasihid, kiviaiad jms), samuti peavad olema piirid looduses täpselt tuvastatavad ning kui see pole võimalik, siis kasutatakse ka katastripiire või mõttelisi sirgeid. Antud alal ei asu kaitse-eesmärgiks nimetatud loodusväärtusi, samuti ei tohiks alal läbiviidavad tegevused oluliselt mõjutada kaitseala ega linnu- ja loodusala loodusväärtusi ning kaitse-eesmärke ning piir on võimalik tõmmata kiviaedade vahelt (nii, et tee jääb välja), mistõttu jäetakse 0,3 ha suurune ala (0,04 ha-d jääb ka Nigula kinnistule), kuhu on märgitud 2 vana taluaset välja, sealjuures hakkab kaitseala piir jooksuma mööda kiviaeda (läänepoolsed kiviaiad jäävad sisse), mis on samuti selgepiiriline objekt.</p>

<p>A. Mihkelson esitas maaomanike või nende esindajate vastuväited, mille allkirjastasid A. Keskküla, T. Pettersson, K. Au, H. Varik, M. Tamm, M. Jõgi, T. Tulk, A. Vipper, J. Niitmets, A. Antoni, H. Iljas, M. Lember, A. Liiva, A. Reino, Ü. Tõnisots, J. Kadarik, K. Paomees.</p>	<p>Esitati vastuväited ja seisukohad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Laidevahe LKA laiendamine Siiksaare- Oessaare HA asuva maa-ala arvelt riivab ebaproportsionaalselt maaomanike õigusi. 2) Tuuakse välja, et seletuskirjast ei tule välja, millised konkreetsed asjaolud põhjendavad looduskaitseala laiendamist hoiuala arvelt. 3) Tuuakse välja, et looduskaitseadusest ja kaitsekorrast tulenevad piirangud (sh PV kaitsekord) on maaomanike suhtes olulises määras piiravamad kui HA kaitsekorrast tulenevad piirangud. 4) Tuuakse välja, et rahvusvahelistest lepingutest ei tulene kohustust viia kaitsmine ellu konkreetsetes kaitstava loodusobjekti vormis. Lisatakse, et argument „sarnast kaitsekorda nõudvate kõrvuti asetsevate alade kaitse ühe alana on otstarbekam ja õiguslikult selgem“ on sisutühi, põhjendades, et sisuliselt terve Saaremaa ida-lõunarannik on kaetud hoiualadega. Lisaks kirjutate, et dokumentidest ei ole võimalik leida argumenteeritud põhjendust, miks Laidevahe looduskaitseala ja Siiksaare Oessaare hoiuala perioodil 2002-2021 ei vajanud sarnast kaitsekorda ja menetleja hinnangul nüüd vajavad. 5) Tuuakse välja, et seletuskirjas peab olema selgelt konkreetsetelt ning inventeerimistulemustega põhjendatud LKA pindala suurendamine. 6) Märgitakse, et määruses ei ole toodud välja põhjendusi looduskaitse laiendamise piiride kohta, viiteid tõenditele linnuliikide esinemisele looduskaitsealaga liidetaval alal, puuduvad loodusväärtuste asukohta märkivad kaardid, kaitseresüümi valiku argumentid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Selgitati, et kuna kahe objekti liitmisel ei võeta kaitse alla uut ala, siis ei muutu Siiksaare-Oessaare hoiuala Laidevahe looduskaitseala koosseisu arvamisega oluliselt maaomanike õigused. Kaitsekorra koostamisel on lähtutud sellest, et kaitsekord oleks piisav väärtuste kaitseks, aga ei seaks üleauruseid piiranguid maaomanikele. Samuti oleme arvestanud sellega, et kaitsekorra muutmisega kaasneksid maaomanikele õiglasemad kompensatsioonid. Ühtegi talu ei arvata rangema kaitse alla. 2) Antakse selgitused.¹ Täiendatakse seletuskirja hoiuala liitmise vajalikkusest Laidevahe LKA koosseisu. 3) Selgitati, et HA piirangud ei pruugi olla kaitseala maaomanikele piiravamad kui looduskaitseadusest ja kaitse-eeskirjast tulenevad piirangud. HA piirangud, mis tulenevad samuti looduskaitseadusest, võivad olla ka väga ranged. Hoiualal § 32lõige 2 ütleb, et hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Näiteks hoiuala osal, kus on inventeeritud metsa elupaigatüübid, kehtivad sisuliselt SKV-le sarnased piirangud ka praegu (nt HA metsa elupaigatüüpides raiete keelamine või märgalade elupaigatüüpides kuivendamise keelamine), aga kompensatsioonid olid väiksemad. Seega tagab hoiuala liitmine kaitsealaga ja metsakoosluste arvamine SKVsse hoiuala metsaomanikele ka õiglasemad toetused. Enamus HA alast tsoneeritakse PV-sse, mis on kaitseala kõige leebema kaitsekorraga ala ning majanduslikult kasutatav ala. 4) Selgitatakse, et HA kaitse-eesmärgid kattuvad Laidevahe LKA kaitse-eesmärkidega. Kaitseala külastajale on arusaadavam kui ala reguleerib üks kaitsekord. Teisi hoiualasid ei liidetud LKA-ga seetõttu, et teistel aladel ei ole nii sarnased kaitse-eesmärgid ning teised alad paiknevad ikkagi eemal ja pole samu negatiivseid mõjutegureid juba seetõttu, et eesmärgid erinevad. Lähtuvalt eeltoodud aspektist, et HA kaitsekord ei ole linnualale sobiv, siis on plaanis arvata hoiuala LKA koosseisu, kus kaitsekord tuleneb looduskaitseadusest ja kaitse-eeskirjast. Kaitse-eeskirjas on selgelt väljendatud, mis on alal lubatud ja mis ei ole. HA kaitsekord arvestab suuremas osas maaomanikust tulenevate teguritega, mistõttu teised kaitseala külastajad ei pea oma tegevuse puhul hoiuala teatist esitama ja seetõttu pole nad teadlikud, et teevad kahju loodusele, kuid kaitse-eeskirjaga on meil
---	--	---

¹ Selgitused, antud vastuväitele on sisult samasugused nagu Ansu 85801:004:0198 vastuväitele toodud selgitused ning siin ei korrata.

		<p>võimalik negatiivseid tegurid reguleerida ja selged piirangud kirja panna, mis on ka kaitseala külastajale arusaadav. Kaitse-eeskirjas selgelt väljatoodud regulatsioon tagab, et teadmatus ei viida läbi looduskaitsealises rikkumisi. Seoses seaduste muudatustega, uute teadmiste juurde tulekuga, rahvusvahelistest lepingutest tulenevate regulatsioonide täitmisega ja kaitseväärtuste muutumisega kaitsealadel on oluline kaitse- ja hoiualade olukorda hinnata ja uuendada kaitsekorda, et see vastaks hetkel kehtivale õigusele. Kaitsealade ja hoiualade väärtuste kaitse tagamise ja sellega seonduvalt kaitsekorra üle vaatamisega tegeletakse pidevalt, see on aastatepikkune protsess, mis nõuab analüüsimist, uusi andmeid, teadmisi.</p> <p>5) Inventuuride tulemused on seletuskirjas kajastatud.</p> <p>6) Loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendused toob välja seletuskiri. Määruse seletuskirjas on välja toodud: 1) põhjendused kaitse alla võtmise eesmärkide vastavuse kohta kaitse alla võtmise eeldustele; 2) põhjendused loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta; 3) põhjendused kaitstava loodusobjekti tüübi valiku kohta; 4) põhjendused kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiri kulgemise kohta; 5) põhjendused kaitsekorra kohta; 6) kaitse alla võtmise menetluse kirjeldus, sealhulgas menetlusetappide kronoloogiline loetelu, ärakuulamise tulemused ja menetluse käigus tehtud ettepanekute tulemusel tehtud muudatused koos põhjendustega.</p> <p>Keskkonnaamet rõhutab, et tegemist on olemasolevate kaitstavate aladega, mis on juba kaitse alla võetud seal esinevate loodusväärtuste kaitseks. Seletuskirjas on kirjeldatud kogu ala kaitse-eesmärgid ja hinnatud on nende jätkuva kaitse otstarbekust ja muudatuste vajadust. Nii hoiuala kui ka looduskaitseala loodusväärtused on kantud ka Keskkonnaregistrisse. Väärtuste paiknemist ei esitata kaardi kujul, kuna Looduskaitseseaduse § 53 lõige 1 kohaselt ei tohi I ja II kaitsekategooria liikide asukohti massiteabevahendites avaldada. Samas on kõik teadaolevad III kategooria kaitsealused liikide levikualad avalikud ja need on välja toodud Maa-Ameti kaardirakendusel „Looduskaitse, Natura 2000“, mis on kättesaadav sellelt lingilt: https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/looduskaitse. Samuti ei panda seletuskirjadele juurde kaarte väärtuste paiknemise kohta seetõttu, et info väärtuste kohta muutub. Iga-aastaselt inventeeritakse väärtusi ka juurde ning loodusväärtustele viiakse läbi seiret. Inventuurid, seireid, uuringud on määruse seletuskirjas välja toodud.</p>
--	--	--

Tabel 2. Teiste menetlusosaliste seisukohad

Ettepaneku/arvamuse esitaja	Arvamus/ettepanek	Keskkonnaameti seisukoht ja selgitused
Saaremaa Vallavalitsus	<ol style="list-style-type: none"> 1) Seletuskirjas viidatakse metsaelupaigatüüpide pindalade kirjeldamisel aastaraamatule „Mets 2013”. Samateemaline kokkuvõte on leitav ka palju uuemast ajast, mis kannab pealkirja „Aastaraamat mets 2018“. Mõistlik on seletuskirjas kasutada kõige uuemaid saadaolevaid andmeid. 2) Seletuskirja linnudirektiivist tuleneva rahvusvahelise kohustuse lõik mainib Laidevahe looduskaitseala moodustamist. Käesoleva kaitse eeskirjaga looduskaitseala ei moodustata, sest see on olemas alates 2002. aastast, sõnastus tuleks täpsustada. 3) Enamuse inventeerijate osas spetsialiseerumise osas vastav info puudub, tuleks kaaluda kas mõne üksiku inventeerija spetsialiseerumise rõhutamine on seletuskirjas ilmtingimata vajalik. 4) Piiranguvööndis on lubatud häil- ja aegjärgne raie kuni 2 hektari suuruse langina. Selgusetuks jääb, millise ruumilise skaala kohta vastav piirang kehtib. Selguse mõttes tuleks ehk täpsustada kas langi suuruse piirang on näiteks katastripõhine nii, et kahel kõrvuti asetseval kinnistul võib mõlemal olla 2 ha suurune raielank. 5) Ettepanek lubada elektriliste mootoritega ujuvvahendi kasutamine Oessaare ja Laidevahe SKV-s ja Põldealuse ja Aenga lahes, kuna see ei lähe vastuollu kaitse-eesmärgiga ega põhjusta mürahäiringut, kütuselekkeid ega kallaste erosiooni, mida seletuskirjas üldistatult paadimootoritele omistatakse. 6) Kaitse-eeskirja § 16 kohaselt on piiranguvööndis keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Kas näiteks suve teises pooles, kui maapind on kuiv ja masinaid kannab, on igal 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Märkusega nõus, viide muudeti. 2) Täpsustati sõnastust. 3) Märkusega nõus ning eemaldati spetsialiseerumise andmed ebavajalikes kohtades. 4) Täpsustati seletuskirja ning tuuakse välja, et langi suuruse piirang on metsaeraldiste põhine, kus 2 ha suurune lank, ei tohi asuda kõrvuti asetsevatel metsaeraldistel. 5) Ka võimsamate elektrimootoritega saab liikuda üsna kiiresti, mis võib samuti linde häirida, mistõttu ei eristata mootori tüübi alusel veel liiklemist. Täiendati seletuskirja. 6) Antud säte on vajalik, et kaitseala valitsejal oleks võimalik tulenevalt konkreetsetest oludest hinnata, kas puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt on võimalik kahjustamata kaitseala loodusväärtusi.

	juhul vajalik küsida kaitseala valitsejalt nõusolek puidu väljaveoks, mis ei tundu mõistlik.	
G. Havi	<p>Esitati ettepanekud ja vastuväited:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Seati kahtluse alla, et inimene häirib oma tegevusega rohkem kaitseala kooslust kui loomad. Toodi välja, et piirangute leevendamine ei määra olulist rolli loodusväärtuste säilimisel. Esitatakse küsimus, et kas seni kehtiva kaitse-eeskirja ajal on mõned loodusväärtused hävinud või vähenenud. 2) Ettepanek leevendada sõidukiga sõitmise keeldu, et saaks minna randa ujuma või ajaloolistesse lautrikohtadesse. Tuuakse välja, et mootorpaat ei häiri olulisel määral linde ja soovitakse alternatiivina kiirusepiirangut või elektrimootori kasutamise aastaringset lubamist. 3) Esitate ettepanek, et tuleks lubada aastaringne harrastus- ja hobikalapüük. Põhjendades, et kalapüüki reguleerivad kalapüügiseadus ja kalapüügieeskiri. Tehakse ettepanek lubada lihtkäsiõngepüük. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Seni kehtiv Laidevahe LKA kaitse-eeskiri on koostatud 2002. aastal ehk enne looduskaitseadust (LKS kinnitati 2004. aastal). Looduskaitseadus näeb ette, et kõik vanad kaitse-eeskirjad tuleb uuendada ja koostada praegusele kehtivale õigusele vastav kaitse-eeskiri. Samuti pole otstarbekas kahe erineva kaitsekorra vajadus, olukorras, kui kaitse-eesmärgid ühtivad, ja kaitstavad alad asuvad samadel Natura2000 aladel, milleks on Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala ja Siiksaare-Oessaare loodusala, mistõttu kaitstavad alad liidetakse üheks terviklikuks looduskaitsealaks. Kaitse-eeskirja uuendamisel vaatame üle kaitsekordade puudujäägid, et saaksime koostada parima uue kaitse-eeskirja. Näiteks esineb vastuolu hoiuala kaitsekorra ja hoiuala eesmärkide vahel. Hoiuala kaitsekorraga on lubatud linnujaht, aga hoiuala kui ka linnuala eesmärkideks on linnud, mistõttu on kütitud linde, mis tegelikult on loodusdirektiivi järgi linnualadel keelatud kütida ja sellega on kahjustatud ka hoiuala kaitse-eesmärke. Uue kaitse-eeskirjaga saame tagada praeguses Siiksaare-Oessaare hoiuala alal linnujahi keelu. Lisaks sellele saame hoiuala metsaomanikele tagada õiglasemad toetused, sest ka praegu ei tohi hoiualal kaitse-eesmärgiks nimetatud metsaaladel raiuda, mistõttu tsoneerisime metsad Põldealuse sihtkaitsevööndisse, kus on võrreldes hoiuala kaitsekorraga kaks korda suuremad toetused. Peale selle kehtib SKV-s maamaksuvabastus. Lisaks sellele on meile teadaolevalt häiritud pesitsemise ajal linde kõige olulisemates lindude elupaikades, milleks on Laidevahe ja Oessaare rannikulõukad koos laidudega. 2) Väljaspool selleks ettenähtud teid ei tohi sõita ka väljaspool kaitse- ja hoiuala. Keskkonnaamet on tutvunud ajalooliste kaartidega, mille alusel on tuvastanud, et Laidevahe looduskaitseala 14 maaüksusel olev tee, mis viib lautrikohtadeni (kuid mitte ujumiskohani), on seal olemas olnud enne kaitseala moodustamist (s.o 2002. aastast). Näiteks on Laidevahe looduskaitseala 14 kinnistul olev tee märgitud juba 1886. a kolmeverstasele kaardile. Tee on märgitud olemasolevana ka kehtival Maa-ameti põhikaardil. Seega kaitseala tähenduses on tegemist olemasoleva teega, mis aga ei välista, et kaitse-eeskirjaga ei võiks seada piiranguid alal mootorsõidukitega sõitmisele, kui see on tulenevalt loodusväärtuste esinemisest ja säilitamisest vajalik. Keskkonnaamet on teel liikumist piiranud, sest tee oli nii halvas seisus, mistõttu sõideti väljaspool teed, millega kahjustati suures ulatuses rannaniidu elupaigatüüpi. Kavas on lubada

		<p>väljaspool teid sõitmist vaid kaitseala valitseja nõusolekul paadi veeskamiseks, et tagada kaluritele juurdepääs lautrikohtadele. Kuna kalapüük lindudele tundlikul ajal ei ole pesitsuspiirkonnas lubatud, on ka paadi veeskamine põhjendatud vaid väljaspool pesitsusaega. Mootorpaadiga sõitev inimene, kes viibib lindude pesitsusajal lindude pesitsusterritooriumil on lindude jaoks häiriv faktor. Tänapäeva mootoritega saab sõita väga kiiresti, kiiruspiirangust kinnipidamist ei jõua meie järelevalve osakond igapäevaselt kontrollida ning on raske tõestada, samuti ei ole mõistlik teha vahet mootoritüüpidest, sest see nõuab samuti kontrolli ja inimesed on võltsimises väga leidlikud. Laidevahe oli ka piirkond, kus juhtus 2020. aastal senisest enam mootorsõidukiga liikumise piirangu rikkumisi.</p> <p>Lähistel on ujumiskohti, kus vahetult ujumiskohani viib avalik tee nagu Kukessaare sadam, samuti ei jää mootorsõidukiga kaugemale ka Turja sadama ujumiskoht ega Sutu supelrand. Sandla ehk Patisilla ujumiskohani, mis jääb Laidevahe looduskaitsealale, on võimalik minna jalgsi liikudes (Leetsaare teest on vahemaa u 700 m kaugusel) ning sellisel juhul on mõju elupaigatüüpidele ja kaitsealustele liikidele minimaalne.</p> <p>3) Kavandatud piiranguvööndis ehk leebema kaitsekorruga alal jätkub kalapüük samamoodi nagu praeguseski hoiuala osas. Kaitsealaga liitmisel seal täiendavaid tingimusi kalapüügile ei seata, järgida tuleb ainult kalapüügi eeskirja. Hetkel kehtiva LKA puudujäägiks on praegu lindude vähene kaitse neile tundlikul ajal kõige olulisemates pesitsus- ja elupaikades, milleks on laiud ja rannikulõukad, nende kaldad ja neid ümbritsevad niidud. Siinjuures tuleb meelde tuletada, et kaitsealad ongi rajatud paikadesse, kus liikide arv on ümbritsevast alast palju suurem ning kaitsealal olles tuleb arvestada nende liikidega. Ka looduskaitseadusega on looduslike lindude tahtlik häirimine pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal keelatud. Ettepaneku lubada lihtkäsiõnge ja käsiõngega püük, võtab Keskkonnaamet arvesse.</p>
A. Mihkelson	<p>Esitati küsimused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kas ja kuhu on plaan rajada telkimis- ja lõkkekohad? Kas eeskiri piirab ka maaomaniku õigust oma maal telkida ja lõket teha? 2) Millised on kaitsealal teed ja millised rajad? 3) Kaitseala valitseja nõusolekul on sõidukiga sõitmine lubatud väljaspool teid kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekoguni viimisel. Milline näeb välja protseduur kaitseala valitseja nõusoleku saamiseks? Milliste 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud õuemaal ja kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Uusi telkimis- ja lõkkekohti saab rajada keskkonnaregistri koostööst alusel, kui asukoht arvestades loodusväärtusi selleks sobib. Üldiselt planeeritakse telkimis- ja lõkkekohad kaitsekorralduskava koostamisel. Kaitsekorralduskava koostamisel kaasame samuti huvigruppe, kes saavad esitada kaitsekorralduskavale oma ettepanekuid sh ettepanekuid külastusobjektide rajamise kohta. 2) Üldjuhul lähtutakse põhikaardist, kuhu teed on kantud pidevjoonena ja rajad katkendjoonena. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste,

	<p>tingimuste alusel kaitseala valitseja otsustab taolise nõusoleku andmise üle?</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) Eeskiri näeb ette vajalikud tegevused. Kas nende läbiviimine on maaomanikule kohustuslik või on need vabatahtlikud? 5) Kuidas takistab lautri või paadisilla olemasolu eelnõus toodud kaitse-eesmärkide saavutamist? 6) Milleks on vaja roo varumiseks kaitseala valitseja luba, kui tegevus on lubatud ja vajalik? 7) Millal ja kelle poolt on Põessaares läbi viidud teadusuuringuid looduskeskkonna, taimede ja loomade liigirikkuse hindamiseks? 	<p>sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Teede all mõistetakse ka ajalooliselt väljakujunenud ja kasutuses olevaid teid, kui nende kasutamine on võimalik pinnast kahjustamata.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) Kavas on lubada väljaspool teid sõitmist kaitseala valitseja nõusolekul paadi veeskamiseks, et tagada kaluritele juurdepääs lautrikohtadele. Kuna kalapüük lindudele tundlikul ajal ei ole pesitsuspiirkonnas lubatud, on ka paadi veeskamine põhjendatud vaid väljaspool pesitsusaega. Loa väljastamiseks tuleb kirjutada kiri Keskkonnaametie-posti aadressile info@keskkonnaamet.ee, loa andmisel analüüsitakse, kas väljaspool teed sõimine võib kahjustada ala kaitse-eesmärgiks olevaid loodusväärtusi, kui väärtusi ei kahjustata, siis saab väljastada loa. 4) Poollooduslike koosluste hooldamine on maaomanikule vabatahtlik tegevus. Kuna selliste pärandkoosluste hooldamine on väärtuste säilimiseks vajalik tegevus, siis Keskkonnaameti Maahoolduse büroo peab läbirääkimisi maaomanikega selleks, et kooslused võimalusel hooldusse võtta. Kui maaomanik ei ole nõus oma maal poollooduslike kooslusi hooldama või neid ka sel eesmärgil välja rentima, siis selleks ei kohustata. 5) Kui lauter või paadisild tahetakse teha elupaigatüüpidele või kaitsealuste liikide elupaikadesse, siis kaitse-eesmärgid võivad saada kahjustada. Lautri või paadisilla rajamisega kaasneb üldjuhul pinnase muutmine, samuti eeldab nende rajamine juurdepääsuteed. Samas on võimalik kaaluda lautrikoha või paadisilla rajamise lubamist kohta, kus see on loodusväärtustega kooskõlas. 6) Roo niitmine on vajalik kohtades, mis on määratud poollooduslikeks kooslusteks, ka poollooduslike koosluste hooldamisel seab Keskkonnaamet tingimusi, et loodusväärtused ei saaks kahjustada, näiteks peab ka pärandkoosluste hooldamine toimuma peale lindude pesitsusperioodi ning sealjuures on hulk teisi nõudeid, mida on vaja järgida, et eesmärgid saaksid täidetud. Roo varumiseks võib olla huvi ka muudel eesmärkidel (ehitusmaterjali varumine) ja see ei täida sama eesmärki nagu pärandkoosluste hooldamine, kuid ka selle juures on oluline, et see tegevus toimuks loodusväärtusi arvestavalt. 7) Tervel kaitstaval alal on erinevatel aegadel tehtud elupaigatüüpide inventuure ning kaardistatud liike nii Keskkonnaameti kui ka teiste keskkonnaasutuste ja ülikoolide spetsialistide poolt. Põessaares on tegemist suuremas osas pärandkooslustega ja nende seisundit käivad hindamas eldkõige maahoolduse büroo spetsialistid.
--	---	---

A. Peel	<p>Esitati vastuväited:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Palutakse täiendada adru varumise lubade väljastamise korda. 2) Kuidas piiranguid kompenseeritakse? 3) Tuuakse välja, et planeeritavad looduskaitsetised piirangud hakkavad avaldama mõju piirkonna toimivusele ja arengule, seejuures mainitakse, et nende mõjude analüüsi tehtud ei ole ja tehakse ettepanek sõltumatul komisjonil uurida Laidevahe LKA laiendamise kaasnevaid mõjusid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Täiendati seletuskirja. 2) Hoiuala tzoneeritakse suuremas osas piiranguvööndisse, mis on kaitseala leebema kaitsekorraga ning majanduslikult kasutatav ala. Sihtkaitsevööndisse, mis on rangema kaitsekorraga ala, arvatakse hoiuala metsad (eelnõu järgi tzoneeritud Põldealuse sihtkaitsevööndisse), see muudatus tagab hoiuala metsaomanikele ka õiglasemad toetused, mis on võrreldes praeguse hoiuala kaitsekorraga seatust kaks korda suuremad. Sihtkaitsevööndis kehtib ka täielik maamaksuvabastus. Hoiuala osal, mis tzoneeritakse piiranguvööndisse jääb maamaksumäär samaks ehk maamaksu tuleb maksta 50% ulatuses. 3) Keskkonnaamet on analüüsinud ala kaitse-eesmärke ja kaitse korraldamiseks vajalikke meetmeid lähtuvalt looduskaitseadusest. Enne määruse kinnitamist analüüsivad ministriumid, kas määruse sisu on neile vastuvõetav ja mõjudega arvestatakse. Seletuskirjas peatükis 5 on käsitletud ka mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldustele. Kuna uut ala kaitse alla ei võeta ei kaasne nendele valdkondadele olulist mõju.
---------	--	--

A. Lopp	<p>Esitati parandusettepanekud:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Esitati ettepanek, et sihtkaitsevööndis ei tohiks lubada 50 osalejaga rahvaürituse korraldamist kaitseala valitseja nõusolekul. Põhjendate, et see häirib elustikku ja seab ohtu kaitstavad loodusväärtused. 2) Esitati ettepanek, et Laidevahe sihtkaitsevööndis lubada harrastuskalapüük alates 01. maist kuni 31. märtsini. Tuues välja, et kalapüük toimub aerupaadiga ja kahlamispuukstega. 3) Esitati ettepanek, et eelnõusse võiks panna täpsed kuupäevad, millal on lubatud üksikisikul adru varuda oma tarbeks, s.t. aiamaale varumiseks. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Rohkem kui 50 osalejaga rahvaüritust saab sihtkaitsevööndis korraldada ainult Keskkonnaameti nõusolekul. Kui Keskkonnaametile laekub taotlus rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamiseks, siis lähtuvalt ürituse asukohast ja ajast analüüsitakse, kas üritus võib kahjustada loodusväärtusi. Keskkonnaamet ei kooskõlasta tegevusi, kui see võib (tõenäoline, mitte hüpoteetiline kahtlus) kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit. Üldist keeldu ei rakendata, kuna näiteks talvisel perioodil ei pruugi see piirang olla põhjendatud. 2) Pikem kalapüügipiirang on pandud lindude kaitseks neile kõige väärtuslikumal alal, milleks on rannikulõukad ja seal esinevad laiud. Kala võib sihtkaitsevööndis püüda alates juunikuust ehk siis, kui enamik linde on jõudnud munad ära haududa. Pesitsusajal on laidude linnustik häirimise suhtes väga tundlik. Inimpelglikud linnud tõusevad pesalt lendu juba siis, kui häirija on kaugel. Kui linnud pesalt ära hirmutatakse, võivad munad jahtuda või päikese käes üle kuumeneda. Kaitseta jäänud pesi võivad rüüstata väikekiskjad või varesed. Piiramise põhjendused on välja toodud ka seletuskirja eelnõus. 3) Kaitse-eeskirja ei ole roo ja adru varumisele kuupäev kirja pandud, kuna see otsus on jäetud igakordse kooskõlastuse andmise puhul eraldi otsustamiseks. Lähtuvalt asukohast ja ilmastikutingimustest võib olla vajalik kehtestada erinevad ajalised piirangud. Kui eeskirjas fikseeritakse see kuupäev väga järgalt, siis võib see kuupäev mõnel aastal või piirkonnas olla kas liiga range või liiga leebe.
Connecto Eesti AS	<p>Ettepanek:</p> <p>eelnõusse saaks sisse kohalikke huvitavad punktid nagu ajaloolisele ujumiskohale juurdepääsu tagamine mootorsõidukiga.</p>	Antakse selgitused. ²
Sandla Külade Selts	<p>Esitati ettepanekud:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) telkimisalade ja lõkke tegemise kohtade paika panemisele 2) kalapüügile piiranguid mitte seada 3) lubada Laidevahel sõitmine elektrimootoriga paatidel 	<p>Vastused ettepanekutele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pannakse paika kaitsekorralduskava koostamise käigus 2) Siiksaare-Oessaare hoiualal, mis on kavandatud PV-sse, jätkub kalapüük samamoodi nagu praeguses hoiuala osas ehk seal kaitsealaga liitumisel täiendavaid tingimusi kalapüügile ei seata ja järgida tuleb ainult kalapüügi eeskirja.

² Selgitused, antud ettepanekule on sisult samasugused nagu G. Havi ettepanekule toodud selgitused ning siin ei korrata.

	<p>4) tagada mootorsõidukitega ligipääs Patissilla ujumiskohta, Säätetuka tuletorn, Ogaliku ja Tõlluste sääre lautrikohtadesse ning Enima jõe äärde.</p> <p>5) laiendada alal jahipidamisõigust 01.10-31.03</p> <p>6) Kukessaare Puhkeala katastriüksuse (59201:004:0608) välja jätmiseks HA territooriumilt</p> <p>Esitati vastuväited:</p> <p>1) Laiendatakse LKA piire, läbi mille piiratakse asjatult kogukonna liikmete liikumis- ja tegevusvabadust</p> <p>2) Lisatakse, et argument „sarnast kaitsekorda nõudvate kõrvuti asetsevate alade kaitse ühe alana on otstarbekam ja õiguslikult selgem“ on sisutühi, põhjendades, et sisuliselt terve Saaremaa lõuna- ja kagurannik on kaetud hoiualadega.</p>	<p>3) Antakse selgitused³</p> <p>4) Antakse selgitused⁴</p> <p>5) Kaitseala oluliseks kaitse-eesmärgiks on tagada lisaks pesitsevatele lindudele soodsad puhkamis- ja toitumistingimused ka rändel peatuvatele linnukogumitele. Sügisränne lõpeb tavaliselt novembris, oktoober on rände kõrgaeg, mistõttu panime eelnõuga sisse jahipidamispiirangu 31. märtsist 1. novembrini (linnujaht on keelatud aastaringelt).</p> <p>6) Puhkeala katastriüksus pindalaga 4,13 ha on oluline osa kaitseala tervikust, seal paiknevad väga hea esinduslikkusega kadastikud ja rannikuääres paiknevad hooldamise all olevad rannaniidud, mis pakuvad lindudele pesitsuspaiku.</p> <p>Vastused vastuväidetele:</p> <p>1) Selgitame, et kaitseala laiendamisel ei võeta kaitse alla uut ala, need alad on juba täna kaitse all ja nendel aladel kehtivad ka praegu piirangud. Nii tänastes piirides Laidevahe looduskaitseala kui ka Siiksaare-Oessaare hoiuala kuuluvad sama loodusala (Siiksaare-Oessaare loodusala) ja linnuala (Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala) koosseisu ja nendel aladel on samad eesmärgid, kuid siseriiklikult on need täna kaitse all kahe erineva objektina, mille kaitsekorras on puudusi. Kuna kahe objekti liitmisel ei võeta kaitse alla uut ala, siis ei muutu Siiksaare-Oessaare hoiuala Laidevahe looduskaitseala koosseisu arvamiseiga oluliselt maaomanike õigused. Ühtegi talu ei arvata rangema kaitse alla. Seega saavad inimesed toimetada oma taluõuel ning niita ja karjatada oma heina ja karjamaadel samamoodi nagu praegugi. Samuti võivad inimesed jätkuvalt liikuda ka mere ääres, liikumine on ajaliselt piiratud mere äärsetest aladest ainult Laidevahe ja Põldealuse sihtkaitsevööndi laidudel ja sedagi ainult siis, kui on lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise aeg. Samuti on jätkuvalt võimalik alal püüda kala arvestades kalapüügi eeskirja ja mõningaid tingimusi püügi aja ja vahendite osas, mis on vajalikud nii linnustiku kui kalade kaitseks. Ehitamiseks ja metsa raieks tuleb ka täna kehtiva kaitsekorra alusel luba taotleda ja elupaikadele ehitamine ja nendes metsa raiumine ei ole ka täna lubatud.</p> <p>2) Antakse selgitus.⁵</p>
--	---	--

³ Selgitused, antud ettepanekule on sisult samasugused nagu Saaremaa Vallavalitsuse ettepanekule toodud selgitused ning siin ei korrata.

⁴ Selgitused, antud ettepanekule on sisult samasugused nagu G. Havi ettepanekule toodud selgitused ning siin ei korrata.

⁵ Selgitused, antud vastuväitele on sisult samasugused nagu A. Mihkelsoni vastuväitele toodud selgitused ning siin ei korrata.

<p>MTÜ Eesti Metsa Abiks</p>	<p>Esitatakse ettepanekud</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Täiendada kaitse-eesmärkide nimekirja. Põhjenduses tuuakse välja, et paremat kaitset on võimalik korraldada ainult siis, kui Natura elupaigad ja liigid on kaitse-eeskirjaga määratud kaitse-eesmärkideks. Lisades loodusväärtuse kaitse-eesmärgiks, on võimalik paremini hinnata kaitse tõhusust. Ettepanek lisada kaitseala kaitse-eesmärkideks loodusdirektiivi elupaigatüübid püsitaimestuga kivirannad (1220) ja lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), lisaks II kategooria liigid tõmmukajakas, jumalakäpp, tõmmu käpp, kaunis kuldking, valge tolmea, kärbesõis, kõrge kannike, soohilakas, vaheline näkirohi ning III kategooria liigid suurkoovitaja, täpikhuik, hänilane, hink. 2) Mitte muuta kaitsekorda sihtkaitsevööndist piiranguvööndiks aladel, kus asuvad kõrged loodusväärtused. 3) Ettepanek muuta kõrgete loodusväärtustega alade kaitse (vastavalt ettepaneku nimekirjale), mis on praegu hoiualal/piiranguvööndis, sihtkaitsevööndisse. 4) Toote välja, et eelnõu kavand on vastuolus ekspertiisiga. 5) Korrigeerida Laidevahe LKA piire, et haarata 9070 elupaigatüüp ja kaardil välja toodud liivatüllid, punajalg-tildri ning võõt-põosalinnu elupaigad kaitseala koosseisu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Arvestati liikidega, mis on kaitsealused ja ohustatud. Ei nõustu lisama kaitse-eesmärgiks III kategooria liigi hink (<i>Cobitis taenia</i>). Riikliku punase nimestiku järgi on liik soodsas seisundis, laia levikuga ja stabiilse arvukusega liik. Nõustume, et kaitse-eesmärgiks nimetatud liikidele saab tagada tõhusama kaitse. Nõustume ettepanekuga seada elupaigatüüp lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), mis on esindatud 1,4 ha ning hinnatud B-esinduslikkusega, Laidevahe looduskaitseala kaitse-eesmärgiks ning täiendab sellest lähtuvalt eelnõud. Ei nõustu ettepanekuga lisada kaitse-eesmärgiks elupaigatüüp püsitaimestuga kivirannad (1220). Antud elupaigatüüp on esindatud 1,3 ha ulatuses, kuid suurem osa sellest ei ole enam loodusliku ilmega, sest on hoiuala küllastajate poolt kuni tipuni mootorsõidukitega sisse sõidetud ning moodustunud tihke tee, mistõttu on tegemist valdavalt taimestumata maaninaga, mis on 1220 mõistes madala esinduslikkusega. 2) SKV-st PV-sse tsoneeriti peamiselt poollooduslikud kooslused. Kõik nimetatud poollooduslikud kooslused väljatoodud kohtades ja suuruses on kaitstud ka PV kaitsekorruga, sest PV-s lubatakse tegevusi kui looduskaitse eesmärgi tegevus ei kahjusta. Samuti on PV-s keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, maavara kaevandamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute, biotsiidi taimekaitsevahendi ja väetiste kasutamine. Kõik väärtuslikud metsaelupaigad on tsoneeritud SKV-sse. 3) Eesmärk on tagada piisav kaitsekord kaitseväärtuste soodsa seisundi saavutamiseks. Hoiuala metsad on kõik arvatud sihtkaitsevööndisse, hoiuala poollooduslikud kooslused on tsoneeritud piiranguvööndisse. Praegusesse piiranguvööndisse jäävad samuti peamiselt poollooduslikud kooslused ning väärtuslikud metsakooslused on kõik sihtkaitsevööndis. Kaitse-eesmärgiks nimetatud elupaigatüüpe ei tohi ka piiranguvööndis kahjustada, sest piiranguvööndis lubatakse tegevusi kui looduskaitse eesmärgi tegevus ei kahjusta. Poollooduslike koosluste hooldamine toimub ka piiranguvööndis. 4) Ekspertiis on hinnangut andev dokument. Kaitsekorra kavandamisel võetakse arvesse lisaks ekspertiisile ka inventuuride andmed, läbiviidud seired, uuringud, ekspertide ja spetsialistide teadmised kui ka ministriumini arvamused, peale mille jõutakse käesoleva eelnõu kavandini. Selle pika protsessi jooksul saabuvad uued andmed ja teadmised, mida tuleb arvesse võtta, mistõttu ongi võimalik teatud vastuolu ekspertiisi tulemustega. 5) Puiskarjamaade osakaal on ka praegu Siiksaare-Oessaare loodusalaal väga suur, mistõttu pole vajadust uut eramaad kaitse alla võtta. Väikesed piirimuudatused linnustiku seisukohalt on ebaolulised.
------------------------------	---	---

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 388 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Siiksaare-Oessaare loodusala ja linnualaks lisa 1 punkti 1 alapunktiga 50 Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala, mis hõlmavad Laidevahe looduskaitseala. Seetõttu tuleb Laidevahe looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Siiksaare-Oessaare loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega 2009/94/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (tehtud teatavaks numbriga K(2008) 8046 all, ELT L 43, 13/02/2009, lk 245–392). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2020. a rakendusotsusega (EL) 2020/494, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kolmeteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbriga C(2020) 1713 all, ELT L 111, 08.04.2020, lk 1–175).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Laidevahe looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud liigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek eemaldada Siiksaare-Oessaare loodusala kaitse-eesmärkide hulgast elupaigatüüp rohuditerikkad kuusikud (9050) ning lisada kaitse-eesmärkide hulka elupaigatüübid niiskuselembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), vanad loodusmetsad (9010*), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), ja taimeliigid emaputk (*Angelica palustris*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), vaheline näkirohi (*Najas marina subsp. intermedia*), tõmmu käpp (*Orchis ustulata*), valge tolmphea (*Cephalanthera longifolia*) ja kõrge

kannike (*Viola elatior*). Lisaks tehakse ettepanek eemaldada Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala kaitse-eesmärkide hulgast kormoran (*Phalacrocorax carbo*) ja roherähn (*Picus viridis*) ning lisada kaitse-eesmärkide hulka naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), laululuik (*Cygnus cygnus*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), sookurg (*Grus grus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), täpikhuik (*Porzana porzana*), hänilane (*Motacilla flava*) ja vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*). Pärast Laidevahe looduskaitseala laiendamist Siiksaare-Oessaare hoiuala, väärtusliku mereala ja elupaigatüübi vanad laialehised metsad (9020*) võrra laiendatakse ja korrigeeritakse ka Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” linnu- ja loodusalade nimekirjas Siiksaare-Oessaare lahtede linnuala ja Siiksaare-Oessaare loodusala piire.

Loodusala ja linnuala osakaal suureneb: Ado (katastritunnus 59201:004:0132, kus esineb elupaigatüüp vanad laialehised metsad (9020*)) ja Kuressaare metskond 782 (katastritunnus 59201:001:0706) maaüksustel. Loodusala ja linnuala osakaal väheneb: Ilo (katastritunnus 59201:004:0373), Niidu (katastritunnus 59201:004:0086) ja Pärdi-Juhani (katastritunnus 85801:004:0422) maaüksustel.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilimisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada Laidevahe looduskaitsealal esinevate liikide ranniku-, niidu, soo- ja metsakoosluste kaitset. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilimise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Laidevahe looduskaitseala ja Siiksaare-Oessaare hoiuala on juba riikliku kaitse all, mistõttu määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldustele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadetakse kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus on võimalik esitada vastuväiteid, et määruse jõustumine takistab kehtivate planeeringute teostamist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevad andmed, mis on eelnõuga seotud.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohalikele omavalitsusele maamaksutulude mõningane suurenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril.

Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Varem hoiuala koosseisu kuulunud alast arvati sihtkaitsevööndisse ligikaudu 117,4 ha, milles edaspidi maamaksu ei maksta (varem hoiualal maksti maamaksu 50% maamaksumäärast). Endise Laidevahe looduskaitseala piiranguvööndist tsoneeriti sihtkaitsevööndisse 42,6 ha, milles edaspidi maamaksu ei maksta. Endise Laidevahe sihtkaitsevööndist tsoneeriti piiranguvööndisse 162,4 ha, milles edaspidi makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Lisaks arvati kaitseala piiri korrigeerimise ja elupaigatüüpide ülevaatamise tulemusel kaitstavast alast välja 7,5 ha maad ning uut maismaad, mis enne kaitse all ei olnud lisandus juurde 9,5 ha. Määruse jõustumisel laekub maamaksu Saaremaa vallale ligikaudu 40 eurot rohkem (2020. a seisuga), see muutus on tingitud sellest, et sihtkaitsevööndist arvatakse piiranguvööndisse 162,4 ha suurune ala, samuti vähenes kaitseala pindala enne kaitse all olnud maa võrra 7,5 ha.

Vastavalt looduskaitseaduse § 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Arvestades asjaolu, et ala on juba valdavalt kaitse all nii hoiualana kui ka Laidevahe looduskaitsealana, on eramaade riigile omandamise kohustus juba suures ulatuses olemas ning riigi omandamise kohustus suures ulatuses ei muutu. Eelnõukohase kaitse-eeskirja alusel hõlmatakse hoiuala arvelt sihtkaitsevööndisse (87,4 ha) kaitse-eesmärgiks olevate metsaelupaigatüüpidega kaetud alad, mistõttu nende osas on eramaade riigile omandamise kohustus juba olemas. Piiranguvööndi arvelt arvatakse sihtkaitsevööndisse täiendavalt ligikaudu 11,7 ha maatulundusmaa sihtotstarbega eramaid. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Pihla ja Valjala vallas 2016. aastal ligikaudu 1295 ha maatulundusmaaga 194 tehingut kogusummas 2 765 728 eurot, seega on ühe hektari hind keskmiselt 2136 eurot ning täiendavalt sihtkaitsevööndisse arvatava u 11,7 ha maatulundusmaa sihtotstarbega riigile ostmise korral oleks selle hind ligikaudu 24 778 eurot.

Kaitsealale jääb hooldamist ja taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi ligikaudu 1202 ha, sellest u 357,7 ha lisandub varasema hoiuala arvelt, seni kaitseta poollooduslikke kooslusi alaga ei liideta. Seega riigile toetuste maksmise osas lisakohustusi ei teki.

Erametsaomanikel on võimalus taotleda Natura 2000 metsa toetust. Seoses Natura metsatoetuse maksmisega riigil kulud suurenevad, kuna osa varem hoiualal ja piiranguvööndis olnud alast tsoneeritakse sihtkaitsevööndisse. Sihtkaitsevööndisse tsoneeritakse eramaadel olevat toetuskõlblikku metsaala täiendavalt u 35,6 ha. Natura metsa toetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse määr Natura 2000 sihtkaitsevööndis asuva ühe hektari metsamaa kohta on 110 eurot aastas. Sihtkaitsevööndisse tsoneeritakse täiendavalt 23,7 ha riigimetsamaad. Varem kaitseta olnud maa arvelt lisandub u 9,5 ha metsamaad sihtkaitsevööndisse, millest eramaad on 5,5 ha. Piiranguvööndisse tsoneeritakse metsaala u 92,1 ha, millest eramaadel olevat toetuskõlblikku metsaala on u 46 ha varasema u 61 ha asemele. Seega piiranguvööndist tsoneeritakse u 15 ha toetuskõlblikku metsaala sihtkaitsevööndisse. Toetuse määr Natura 2000 piiranguvööndis asuva ühe hektari metsamaa kohta on 60 eurot aastas.

Laidevahe looduskaitseala moodustamisega tsoneeritakse varem kaitse all mitte olevat riigimetsa täiendavalt sihtkaitsevööndisse u 4 ha, lisandunud mets on arvel vääriselupaigana. Endisest sihtkaitsevööndist tsoneeritakse piiranguvööndisse u 2,3 ha. Lähtudes sellest, et ka piirangutega metsade majandamine oli varasemalt kitsendatud ja vastavalt RMK arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raiemahuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa

lankide keskmisest, ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu täiendavate piirangute seadmisel ligikaudu 100 euronit hektari kohta aastas. Arvestades lisanduvate piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima 10 aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raieid teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 10 eurot aastas. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40% raieküpsetel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata ka muudel põhjustel (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.